

Luceafărul

JTI

Apare săptămânal sub egida Uniunii Scriitorilor
Serie nouă inițiată de LAURENȚIU ULICI

Nr. **28** (566)

Miercuri, 24 iulie, 2002

Cred că problema principală a generației șaptezeci o reprezintă faptul că nu a fost și nu este sprijinită de criticii din interiorul ei. Sau că aceștia au făcut mult mai puțin pentru autorii congeneri (literar) lor, decât criticii celorlaltor două generații limitrofe, care și-au luat confrății în brațe și i-au dus pe podium. Efectul a fost că, pe lângă selecția biologică, mulți autori ai acestei generații au emigrat, mulți au dispărut din orizontul literaturii. Cei ce au rămas au scris mult și cu prea puțin ecou.

gheorghe schwartz

singurătatea autorului

**adrian
popescu**

O contracultură e mai nocivă decât senina ignoranță, prostul gust decât simplitatea candidă, netaentații cu ifose și pretenții decât cei care, inconștient, ne inspiră prin autenticul gesturilor lor, poemele sau caracterele personajelor.

cronica literară

Recuperări

petre codreanu

Intensă deculturalizare

vizor

petre codreanu:

Intensă deculturalizare

Citesc în presa noastră (de toate zilele și, câteodată, în cea culturală) cum că un concert de muzică de-aia care le place ieșiților din adolescență este "cel mai important eveniment muzical al anului". "Evenimentul" se dovedește, *post factum*, o însăilare amatoristică, cel mult teribilistă și cel puțin lipsită de substanță. Din „Dilema” aflu că, la Târgoviște, un afiș anunța un "concert extraordinar cu marele artist Guță" (nu Popândău!); probabil că "marele artist" este un practician înfocat al manelelor sau al play-back-ului (poate chiar pe înregistrările altcuiva). Ziaristica "după ureche" și (doar este vorba

spun, atâta timp cât ele sunt „determinante” (ghilimelele nu sunt fără rost) de interese pur comerciale. Radioul public își face datoria, îndeosebi prin canalul România Muzical și - parțial - România Cultural; despre posturile private se poate spune că ne asurzesc sistematic cu maximum de decibeli și cu ritmuri de o exasperantă monotonie.

Oare dezinteresul pentru muzica de substanță și viabilă să fie atât de copleșitor? Oare să lipsească cei care se pricep cu adevărat? Greu de dat un răspuns tranșant și global. Cert este faptul că asistăm la un fenomen de intensă deculturalizare (nu numai muzica este agresată).

O analiză, fie și superficială, a acestor stări de lucruri pune în evidență contraste și cerc vicios. Contraste: avem creații absolut indiscutabile ca valoare, avem interpreți cu uimitoare (adesea) performanțe, avem un public avizat (restrâns, e drept), avem critici (nu prea mulți) competenți; toate acestea nu-și află reflectarea în mass-media decât într-o măsură insignifiantă. Cercul vicios: în lanțul mai înainte enumerat pot apărea descurajări, apatii, renunțări, neproductivitate. Dacă cercul vicios ar fi eliminat, contrastele ar putea fi convertite în fenomen pozitiv. Altfel spus, dacă gestul muzical (fie creație, interpretare, difuzare, receptare) ar fi corect reflectat în mass-media, am asista la o diminuare a deculturalizării, la întărirea capacității formative și superior delectabile a artei muzicale. Bănuiesc că acest proces este similar și în alte zone ale culturii.

Cele de mai înainte, sumar schițate (acceptați, rogu-vă, pleonasmul), se vor o pleoară - evident *pro domo* (dar ce este rău în a-ți apăra aria căreia i te dedici?) - exprimată față de redacții; cine are urechi de auzit...

vizor

despre o artă percepută prin auz) în privința muzicii produce multe efecte hilare. Unele din informație eronată, altele din lipsa unor criterii (nu neapărat științifice, dar măcar prin formație culturală minimă și din bun-gust) în ierarhizarea valorilor (în genuri, în componistică, în interpretare). Numai așa se poate explica afirmarea meteorică a unor pseudostaruri, umflate în mass-media și dezumflate (răsuflate?) de realitate. O parte din vina pentru această stare de fapt revine capilor de redacții, care consideră (bazându-se mai mult pe presupuneri decât pe cunoșterea exactă a domeniului) că "asta vrea cititorul, asta se cere, asta îi dăm".

Din publicațiile de mare tiraj și cu cititori constanți la scară națională se numără pe degetele unei singure mâini cele care au o rubrică dedicată muzicii (în paginile curente sau în suplimente): fac referire aici mai mult la ziare, decât la reviste). Cât despre posturile de televiziune, ce să mai

dumitru solomon:

Examen

- De ce spunem că suntem în Anul Caragiale?

- După părerea mea, este o chestiune de astrologie. Chinezii, de pildă, sunt în Anul Calului, pentru că ei prețuiesc animalele. În alți ani, ei spun că sunt în Anul Maimuței sau în Anul Șobolanului. Noi, românii, îi prețuim pe scriitorii, de aceea am dat numele acestui an - Anul Caragiale, așa cum am avut Anul Eminescu.

- Aha, are legătură cu astrologia... Nu cumva are o legătură cu vreo aniversare?

- Eu cred că el împlinește un număr de ani.

- Câți?

- După părerea mea, avem un număr de ani de la naștere, ori de la moarte. Așa se numără anii, ori de la naștere, ori de la moarte.

- Când s-a născut Caragiale?

- În secolul 19.

- Și când a murit?

- După câte am învățat, în secolul 20.

- Mai precis n-ai învățat?

- Doamna profesoară ne-a atras atenția să nu ne pierdem în amănunte. Oricum, Caragiale este contemporanul nostru.

- În ce fel?

- Dacă unul a scris că Shakespeare este contemporanul nostru, avem și noi dreptul să-l considerăm pe Caragiale contemporanul nostru.

- Mda... Știi ceva despre opera lui Caragiale?

- Adică cum?

- Adică să-mi spui ce a scris.

- Asta-i ușor. Caragiale a scris o scrisoare, pe care a pierdut-o Zoe și a găsit-o prefectul.

- Prefectul?

- Prefectul, că altfel o găsea Trahanache și ieșea scandal.

- Ai citit piesa?

- Am citit-o de trei ori până la pagina patru,

că m-am întrerupt fiindcă se dădea campionatul mondial de fotbal.

- Alte piese le-ai citit în întregime?

- Pe conu' Leonida, că e mai scurtă.

- Despre ce este vorba în piesa Conu' Leonida față cu reacțiunea?

- Despre Leonida care se sperie de reacțiune și vrea să facă o revoluție.

- Ce revoluție?

- Revoluția de la 1848.

- Despre cele pe care nu le-ai citit în

antiteze

întregime nu te mai întreb.

- Întrebați-mă! Cine nu știe Caragiale?

- Vorbește despre ce știi.

- Despre Noaptea furtunoasă.

- Poffim.

- Titircă! Inimă Rea vrea să-l împuște pe Rică Venturiano cu pușca din dotare. Sau cu sabia...

- Să-l împuște cu sabia?

- Parcă să-l taie.

- De ce?

- Că s-a dat la Zița, care era un fel de soră.

- Mai știi și alte scrieri ale lui Caragiale?

- Venea omoară pe Siret.

- Cum? Cum? Care e subiectul?

- Venea.

- Și predicatul?

- Omoară.

- De la mine ai trei, de la Caragiale ai minus doi. Fă socoteala.

- Ura! Am luat cinci! Săru-mâna!

Director:

Marius Tupan

Colectivul de editare:

Marinela Țepuș (redactor)

Mariana Bunescu (tehoredactor)

Simona Galațchi (corectură)

Redactori asociați:

Horia Gârbea (teatru); Daniel Nicolescu (arte); Ioan Es Pop (poezie); Stelian Tăbăraș (proză); Radu Voinescu (critică)

Revista „Lucașfărul” este editată de Fundația Lucașfărul, cu sprijin de la Uniunea Scriitorilor din România și Ministerul Culturii și al Cultelor

Redacția și administrația:

Calcea Victoriei nr. 133. București, sector 1,

telefon 212.79.94, fax 312.96.93

e-mail: fundatia_luceafarul@yahoo.com

Cont în lei: Banca Comercială Română, filiala sector 1, Calcea Victoriei nr. 155.

Număr de cont: 2511.1-1543.1/ROL

Cont în valută: 472161601590

ISSN - 1220-627X

Tipar: SEMNE '94

Abonamentele se pot face la toate oficiile poștale din țară. Revista noastră este înscrisă în Catalogul publicațiilor la poziția 2048.

Legenda lui Samson - element constitutiv, nu doar important, al Vechiului Testament, ci o piesă definitorie a imaginii vieții în varianta sa iudeo-creștină - nu este, așa cum se socotește obișnuit, una care ține doar principiile, mereu, parcă, în eșec, ale fidelității, încrederii, nobleții și dreptății, ierarhiei naturale a valorilor pentru a apărea mai ales, ca o paradigmă a puterii, a fragilității puterii, a perversității în raport de care și prin intermediul căreia este cultivată puterea. S-ar spune că puterea este inutilă celui încrezător, celui insuficient suspicios, același ne-în-stare să înțeleagă, pe de o parte, amenințarea la care este constant supus și, pe de altă parte, dimensiunea infimă a sursei

**caius traian
dragomir**

puterii sale. Lucrurile - privind statutul puterii - stau, însă, cu mult mai rău de atât.

Trăind aparent în secolul al XII-lea în Chr., judecător în Israel, de o forță fizică supranaturală, este redus - prin trădarea știută a Dalilei - la neputința de a lupta și la umilință. Filistenii îl vor batjocori constant, obligându-l să danseză la petrecerile conducătorilor lor; Samson își redobândește puterea - înălțând către Dumnezeu rugăciuni pentru a primi harul de a-i crește din nou părul său miraculos - dar singurul lucru pe care mai este în stare să îl facă este să dărâme templul zeului Dagon peste opresorii săi, murind el și totodată ucigându-i. Detaliile mitului sunt perfect cunoscute - ceea ce se omite însă este faptul că natura

oricărei puteri este similară celei a lui Samson. Puterea, prioritatea, prevalența, reprezintă ceva de care alții doresc să scape, ceva insuportabil, pe care alții nu vor să și-l asume, ci să îl utilizeze printr-o înșelătoare procură. Puterea nu este condiția, sau locul, pe care ai reușit să îl obții - ea se dovedește a fi mai curând punctul înspre care ai fost împins, la care ai fost obligat să ajungi, în detrimentul tău, pe care ai avut stupiditatea să îl accepți și chiar să îl dorești. O dată ce ai dobândit puterea maximă, într-un fel sau altul, ți se taie părul și vei fi făcut să joci dansul ridicolului, falsității, rușinii. Tot ceea ce îți rămâne este atunci să dărâmi un templu sau altul - aducând pe pământ suferință și moarte. Adevărata inteligență - a personalităților și popoarelor, a instituțiilor și statelor - constă în știința de a rămâne în planul doi al puterii. Nu este vorba

Samson dansând

aici de cunoscuta distincție dintre puterea aparentă și puterea din umbră, ci de faptul de a deține efectiv mai puțină putere, în schimb pentru mai multă fericire, împlinire, satisfacție, rafinement, eleganță, distincție. Există o fatală (și paradoxală) marginalitate a locului unu, pentru a nu spune mai rău.

Italia Renașterii nu a căutat să ia locul Imperiului German, ci doar să se poată sustrage influenței extreme a regatului Franței; Richelieu, Mazarin, Bismarck nu ar fi acceptat în nici un caz să devină suverani. Anglia lui Churchill nu a încercat să se substituie Americii lui Roosevelt. Nu Babilonul va naște marea cultură, ci Ierusalimul și Atena. Victoria este mereu a lui David și nu a lui Goliath. Pe când samsonilor, chiar și ființele cele mai apropiate visează să le taie pletele, părul celor doar cu puțin mai umani - în slăbiciunea, sau puterea, lor - este mângâiat și stropit cu parfumuri.

Prin 1999, la Iași, cu prilejul Festivalului „Convorbiri literare“, țineau aproape Dan Cristea, Horia Zilieru, Miron Chiropol, Florina Zaharia și Stelian Vicol-Vitical

Escaladarea codurilor culturale

**marius
tupan**

In goana după originalitate (dacă nu cumva e doar o simulare a acesteia), unii condeieri se încumetă (!) să exploreze zone virgine, în speranța că textele li se vor impune, iar numele lor vor scăpa de povara anonimatului și a provincialismului. Încurajați de foști comentatori, blazați și obosiți acum, dar și de imberbi, cu lecturi neasimilate și nedigerate încă, împinși în arenă din motive conjuncturale, compun fără preget (scrisul e deja o activitate nobilă), primesc aplauze (câștiga, chiar și premii!), onoruri și onorarii, ca nu cumva să aibă vreo tresărire de orgoliu și vreo mustrare de conștiință. Dacă rubricoizii dau foc verde, atunci e clar că drumurile lor nu amenință să intre în fundătură. Oare? Și, ce-i mai amuzant, în aceste circumstanțe și sub diverși stimuli, își teoretizează propriile și producții, fără complexe și ezitări, să vadă tot cititorul că ei nu orbecăie, ci sunt înarmați cu ultimele teorii în domeniul scrisului. Ca tot artistul începutului de mileniu și de veac! Pe cei veniți în literatură pe alte căi decât cele filologice demersurile respective îi individualizează și-i califică (ei, moft, descalifică!) pe deplin, nemăslăvindu-i loc ambiguităților. Rețeta e ușor de descifrat. Fără să fie interesați de o viziune sau de un mesaj (fiindcă, în concepția lor, postmodernismul s-ar bronză pe această plajă!), recurg la un melanj aleatoriu, la situații și personaje din domeniul politic și cultural, cu preponderență, stâlcesc numele, pe care oricine le poate identifica la o adică. De aici, cică, s-ar naște ironia, evidentă doar pentru susținătorii lor, abulia și, nu în ultimul rând, nasolia, ca să întârziem în sonoritățile și argoul lor. Ieșirea demonstrativă din codurile culturale, teoretizează ei, constituie un program artistic novator, ce ar aduce mari beneficii literaturii noastre, cu șansa (doar acum) de a intra în rezonanță cu spiritualitatea lumii. Ce mai la deal, la vale, vor da lovitură. Pe care, din păcate, n-au dat-o alții. Traian Coșovei, Paul Anghel, Geo Bogza, Ilie Purcaru, Pop Simion i-au devansat totuși cu o lungime de barcă prin anii '50, încântați să valorifice lozinca hrușciovistă: „Spre zone noi, nedestelenite!“ Așadar, pentru cei care refuză încă să-și cunoască trecutul, amintim că n-au descoperit vreun nou continent. Amestecul speciilor și al genurilor, avalanșa de gesturi pito-rești și discursuri exotice n-au o finalitate artistică, ci numai o configurație mozaicată, din care fiecare cititor decupează ceea ce-i place. Aceste hibridizări și amestecuri grotești îl descalifică pe autor, nicidecum pe personaj, dacă există cumva vreo intenție în acest sens. Tentația de a realiza literatură memorabilă cu mijloacele reportajului de senzație și ale faptelor derizoare îl conduce pe prozator la pagini hilare. În Istoria... sa, Marian Popa sesiza bine fenomenul: „Ficționarea reportericească descalifică reportajul, devenind cea mai inutilă și mai superficială formă a imposturii, iar documentarea tipizată distruge verosimilitatea realismului arogat de literatură“. Când falsitatea și mediocritatea devin prioritare într-o literatură, reacțiile de respingere nu întârzie să apară. Orice istorie consemnează asemenea situații.

LICENȚE... SUAVE

radu voinescu

În ciuda a ceea ce se învață prin școală, literatura română are tradiția ei în privința scrierilor licențioase. Nu mă refer la folclor aici, se înțelege, unde reprezentarea genului e fastuoasă, ci doar la ceea ce numim literatură cultă, unde el a fost ilustrat cu mai multă sau mai puțină strălucire, de la Conachi citire și de la Anton Pann, trecând prin Eminescu, Creangă, Hasdeu, Arghezi, Topârceanu, Victor Papilian, până la Nichita Stănescu, Luca Pițu, Emil Brumaru și George Astaloș.

Acesta din urmă girează, la Editura Tritonic, încă un poet care se înscrie în linia acestei tradiții care, departe de a implica vreo idee de grosolanie își asumă vulgaritatea - a se urmări sensul etimologic; de la *vulgus* - mase populare în latinește (și pentru că veni vorba de latină, să amintesc aici suculentele epigrame ale lui Marțial) - ca pe un semn de rafinament estetic. Poetul este Liviu Vișan, iar volumul său, prefațat de George Astaloș, se intitulează chiar *Licențioase* și a apărut la finele anului trecut.

Cunosc de pe acum obiecțiilor unor persoane pudibonde: „Ei, da, asta ne lipsea nouă! Am rezolvat toate problemele literaturii și acum trebuie

să luăm parte la marea de trivial care ne împresoară zilnic!“ Problemele literaturii nu se rezolvă niciodată, pe de-o parte, iar, pe de alta, a face literatură licențioasă e semn tocmai de distanțare față de valul de grobianism „licențiat“ (care primește licență adică) de diverse jurnale și programe de televiziune.

Liviu Vișan a mai comis un volum de versuri, *Existența iubirii*, în 1988. Cartea îl denunța drept un adept al suavității și al

gingășiei în vers. Apoi a tăcut, afundându-se în dulcea, dar din păcate prea puțin productivă boemă. „Aseară la Vernescu, pe terasă/ ciupii o chelneriță grasă/ și ne dădu, a dracului muiere/ pe datorie, înc-un rând de bere“ evocă într-o poezie care se intitulează „Boemă la Curtea Cocoșului de Tablă“: „De-o vreme, la Muzeul literar/ poeții beau mai des și scriu mai rar,/ iar muzele bat calea pân-aici/ să-l viziteze doar pe M. Drăghici“.

Dar poezia boemei a trecut, până la urmă, în poezie ca literatură. Cu licențe dar și cu suavități amintind de autorul *Existenței iubirii* de acum paisprezece ani: „Din ale inimii cămări/ aș face patru călimări/ să-nec pe rând, în gura lor/ trestii din pană de cocor“.

Voi rezista ispitei de a cita din licențioasele lui Liviu Vișan. Amatorii, adică iubitorii, de astfel de delicii le vor găsi în carte și îi asigur că vor fi satisfăcuți. Voi aminti doar o remarcabilă rimă paradoxală inspirată de Nichita Stănescu, el însuși autor al unor de neuitat *Argotice*: „Cap de poet decapitat în bronz.../ - Și câte elegii ai scris, Bătrâne?/ - Onze“.

Prefer să mă opresc mai mult - în această succintă punere în temă - asupra celei de-a doua părți a volumului. E vorba de poeziile grupate în ciclul „Cazone“.

Aici, Liviu Vișan, care până a fi devenit el însuși ofițer a gustat

din amarul vieții de recrut, se apropie cu omenească și hedonică înțelegere asupra unui univers pe care literatura l-a vizitat mai cu seamă dinspre latura eroică sau dinspre cea alienantă, opresantă. Cătănia e făcută din frustrări, dar ochiul providenței veghează grijuliu asupra răcanului și-i oferă din când în când câte-o compensație. Iată o „Rație de încorporare“ distribuită în formă de sonet: „E rumenă la chip vița de vie,/ în palma frunzei se ghicesc destine/

pecetluite de chiromanție/ cu linii frânte între rău și bine,/ iar mustu-i zăcătoare stă să fiarbă/ de închinare la ospețe dornic,/ numără bruma firele de iarbă/ cu secundarul dezlipii din ornic// toamna împinge poarta de la cramă/ căci hanurile și-au făcut pridvoare/ din trestie muiată în aramă,/ valizele de lemn zac pe culoare,/ după un șpriț temeinic cu pastramă/ recruții merg cântând la-ncorporare“.

Viața oșteanului poate fi redusă, la rigoare, la patru sintagme: instrucție, scrisorile iubitei, permisia acasă și cheful zdravăn din învoire la cărciuma din colț. Câteodată, din toate acestea, palpabilă. reală e doar prima. Celelalte sunt doar de domeniul visării - poartă evazionistă din strânsura disciplinei. „Visam azi-noapte că mă-ntorc în sat,/ îmi potriveam bereta, eram șic./ purtam pe umăr bluza mozaic/ și mă simțeam privit și așteptat//...// Mergeam complet neregulamentar./ fără să-mi fie

orizont de așteptare

LIVIU VIȘAN

LICENȚIOASE

POEME

TRITONIC

teamă de gradați,/ cu nasturii la mâneci descheiați,/ cu mâna șmecherește-n buzunar...“ sună versurile dintr-o poezie intitulată „Vis de soldat“.

Una dintre cele mai reușite din acest ciclu, redând cu o duioșie rară, ciudat, tocmai asprimea vieții de ostaș, mi se pare poezia „Inventar de aplicație“: „foaia de cort peste inimă/ în bandulieră,/ bidozul cu apă sălcie,/ o frunză căzută peste scrisoare/ în loc de răspuns,/ camera de înzăvorăre a cuvintelor,/ gura de foc a vocalei «o»/ colțul de pâine din sacul portmască,/ rație tăiată cu baioneta,/ un cec în alb al destinului: biletul de voie...“ Și, peste această enumerare, ironia, ca o pecete a unei existențe constrânse la rudimentar, însă deschisă către viziuni care rup marginile cercului bine trasat al existenței în campanie: „dintr-o dată,/ ca explozia unei grenade de exercițiu./ uimirea:/ Doamne,/ cu ce ochi se uită fasolea din gamelă/ la noi!“

Ca orice boem care se respectă, Liviu Vișan își asumă viața și poezia laolaltă. Într-o strofă care rezumă crezul său, declară: „Dulce amar strivit în cerul gurii/ verbul prinsese gustul aventurii.../ Așa se-nchide cartea mea, iubito,/ eu n-am scris poezie, am trăit-o!“

Au fost, cândva, împreună: Romul Munteanu, Paul Everac, Gheorghe Tomozei, Constantin Chiriță. Întâmplător, în imagine, a pătruns și Florin Manolescu

Recuperări

**bogdan-alexandru
stănescu**

Volumul de poezii al Gabrielei Melinescu (**Cuvinte nou născute**, Editura Fundației Culturale Române, București 2002) pare să vină a sublinia o perioadă propice autoarei, dacă ne gândim că se așteaptă publicarea **Jurnalului suedez II**. Cartea se constituie de fapt într-o "traducere" a unui volum publicat în 1977 în Suedia (**Zeu fecundator**), plus mult mai multe poeme "inedite". Nu știu cât de conștient este publicul cititor de creația Gabrielei Melinescu, de aceea cred că actuala inițiativă a Fundației Culturale Române este una de recuperare. Problema care se pune însă, este dacă acest public mai poate fi "atins" de o astfel de poezie, de această haină care a venit atât de bine generației Blandiana, dar... mai demult.

"Ești din nou grea. Vei naște cuvinte? Așa se auzea vorbindu-se în tufișuri" (**Tom**). Am convingerea că o poezie de generație trăiește prin vârfurile ei absolute, care antrenează în siajul lor restul "trupei" și mai am convingerea că o poezie mare este cea care se desprinde din cerc, devenind "deschisă". În rest, poezia care nu atinge o zonă a profunzimii, slujindu-se atât de instrumentele momentului, cât și de cele personale (citește universale), care nu concentrează seve, energii care să străbată **momentul**, această poezie nu rămâne în memorie decât ca fapt cultural. Spuneam în cronică precedentă, cea referitoare la editarea integralei

de proză a lui Dimitrie Stelaru, că e un fapt cu o deosebită importanță culturală, valoarea în sine a acestei proze nefiind una care să depășească media. Îndrăznesc să afirm același lucru referitor la poezia Gabrielei Melinescu: inteligentă, fină, adâncă, dar...atât. Nu trece acel prag pe care marea poezie îl lasă-ntotdeauna în urmă, rămânând într-un spațiu incert, înghețat. Cultivă paradoxul, filosofează, "narează" aventuri ale logosului într-un tărâș iematic al poeziei: „Bogată ești tu,/ castitate în necastitate./ Suflet care nu se îngrășă/ niciodată. Cuvinte/ din trup netrupesc/ perforând cu greutatea stâncii/ virginitatea din / urma peștelui înotând/ de două mii de ani./ mai departe, în adânc de

ape."

Trimiterile livești, care la Ion Mircea aveau darul de a trezi la viață spectre tiranice sau binevoitoare, devin simple "relaționări" intelectuale în poezia Gabrielei Melinescu ("Când iubești imiți mereu pe cineva./ Poate pe Minotaur cerând în fiecare zi/ porția lui de fecioare."). Parafrazând, poezia aceasta își cere și ea mereu porția de fecioare, are nevoie de un cititor "neînțeles", pentru a putea "perfora": comparațiile (posibile datorită experienței literare, lecturii) nu-i sunt favorabile. Curențurul optzecist, urmat de ironia fundamentală și dureroasă a generației nouăzeci, au schimbat ireversibil ceva în aspectul poeziei: nu ne putem întoarce, și nici nu mai putem savura aceste poeme așa cum am fi făcut-o la vremea lor, mai ales că, așa cum am mai spus, nu-și depășesc, valoric, generația.

"A dormi e o artă grea./ Când mă trezesc/ mă prepar deja pentru noapte./ Părul meu lung a atins deja/ câmpia morții."

Sunt imagini care evocă un "s o m n" creator, un

vis geometric ce construiește comunicarea cu "cei de dincolo". O comunicare forțată și incomodă, pe alocuri violentă: antenele sunt decupate dintr-un biologic ambiguu (părul), ambivalent, ezitând între două tărâșuri (părul continuând să crească după moarte). Versurile orbitează în jurul temei nașterii, atât cea a verbului, simbolică, cât și a ființei, temă geamănă cu cea a avortului (încărcat cu același simbolism). Poeta încearcă să elimine distanțele dintre universuri paralele prin "suflare cerească", să unească spațial monadele dezbinat, dar ceea ce-i lipsește, cred, pentru a putea fi mai puternică, e forța imaginii... imaginea, atmosfera pot "demonta" lectura, pot induce cititorului sentimentul "stării de creatură".

Poezia Gabrielei Melinescu nu reușește să creeze o atmosferă a vorbirii poetice. De exemplu, un început superb ca "a dormi e o artă grea", rămâne doar un început superb, tot ceea ce se câștigă prin el e pierdut prin menționarea unei atât de tocite "câmpii a morții"... Continuarea nu face decât să reducă din intensitatea unei senzații reușite: "Se pare că nimic nu e / atât de îndepărtat/ ca să nu fie aproape/ și atât de nedezbinat/ ca să nu fie evaporat/ în suflare cerească."

Cuvinte nou născute nu este, totuși, un volum care să ne lase indiferenți. Cum

cronica literară

La Neptun, cu ocazia „Întâlnirii scriitorilor români de pretutindeni”: Ilie Constantin, Nina Cassian, M.H. Simionescu, Cornel Regman și alții

am spus și la început, seduce prin inteligență, finețe, reușește să creeze efecte reușite folosind un registru lexical mai degrabă sărac (nici n-ar putea fi altfel, poemele acestea mizând nu pe imagine, ci pe idee): "Viscol în ziua în care/ te-am dat morții/ încercând să împiedic/ flagelul cărnii să se/ răspândească pe pământ."

Gestul "recuperator" al Fundației ține și el de aceste două concepte, imagine și idee, mai ales de imaginea care poate să "dea idei".

A scrie

"Când scriem trebuie să păstrăm distanța

față de ce s-a întâmplat în cuvinte.

Ca atunci când salvezi un om de la înec: Trebuie să-l ții strâns dar nu prea aproape de tine, ca să nu te poată trage și pe tine cu el în adânc."

Monica Răpeanu

Orbul de la cină,

Editura Axa & Dionysos Verlag Kastellanum

Într-un rând, Monica Răpeanu mărturisește că poezia a lăsat-o în castronul cu portocale... într-altul, spune că umblă cu tălpile goale pe spaima retinei. Mai încolo, o dor unghiile sângelui de când îi privește asurzitor...

Volumul publicat de Editura Axa împreună cu Dionysos Verlag Kastellanum cuprinde mai multe cicluri: *fără leac mișcarea, geamul dinspre stradă, surâsul de pe buza scaunului și corul din Sunderland*. Poezia sa este fals epică, fiind mai degrabă una de stare - dar stările se transfigurează rapid, se comută continuu.

Personajele sale sunt hipopotami, câini, portocale, motanul verde, regele Zyv, centauri, un prinț nordic, domnul spadasin, Garcia, puilul de tigru. Iar imaginile sale sunt fără inhibiții, construiește tablouri surprinzătoare, cu aromă de absurd: "curată ca o mucenică fericirea/ curată mere pe horn" (*apavie*); "memoria lascivă a oglinzii alăptează avioane" (*joc mic*); "peste palmele sângelui/ ninge/ cu hormonii lui Baudelaire" (*brumărel*); "și peste casa noastră/ trec morți/ ținându-se de mână" (*orbul de la cină*).

Adesea fragmentele de cotidian se așază comod în brațele fantasticului și vorbesc de acolo pe altă voce: "pe scaune/ buncii se nasc/ lumânări" (*surâsul de pe buza scaunului*); "zi-mi ceva frumos până fierbe cafeaua/ deschide geamul larg de-acum bizonii" (*azi*); "tramvaiul și fereastra/ mă prind cu un bold de perdea" (*ziua mea*).

Cum spune Daniel Dumitriu, "refuză retorică (...), la ea meditația și descriția sunt asociate, chiar se intersectează la nivelul rostirii, al unei rostiri fără cauză, care beneficiază de o fluentă ce nu afectează laconismul expresiv (...)".

Mihai Cimpoi

Duiiliu Zamfirescu între natură și idee,

Editura Zedax

Această carte ne arată un alt Duiiliu Zamfirescu. Nu doar înprospătează imaginea sa ca scriitor, ci merge până a-l plasa în postmodernism.

Autorul ne propune o reactualizare a lui Duiiliu Zamfirescu. Pentru că "Duiiliu Zamfirescu nu apare ca un scriitor clasat și clasificat definitiv", pentru că "astăzi fascinează spectacolul intelectual al personalității sale, măcinată de contradicții, wagnerizată, marcată - adică - de o oscilare permanentă între real și ideal, între Natură și Idee (...)" Și o nouă modalitate - neașteptată - de lectură a lui Zamfirescu este lansată: "o nouă grilă surprinzătoare pentru relecturarea lui Zamfirescu

ne-o oferă proza latino-americană, cu jocul fantasmagoric al irealităților, și, mai cu seamă Borges, cu cel de-al treilea om, care reprojecțiază imaginar Eul".

Și, nu în cele din urmă, un argument al actualității lui Duiiliu Zamfirescu ar fi și "filonul intertextual și ludic, care îl afiliază direcțiilor programatice ale postmodernismului".

Demersul este structurat pe șapte paliere. Întâi (*Eul wagnerizat*), Mihai Cimpoi ne demonstrează că Duiiliu Zamfirescu "ilustrează, pe sol românesc, cazul Wagner". Iar această wagnerizare a sufletului (oscilare între eul real și cel ideal) îl pune, ca și pe Macedonski, în amonte de Fernando Passoa sau Ezra Pound - unde avem de-a face cu eul multiplu. Apoi identifică în poezia lui "discursul ludic postmodernist, bazat pe aleatoria relaționare semiotică" (*Poetul de tranziție*). Va urmări, mai departe, avatarurile perspectivelor critice asupra scriitorului (de la Maiorescu și Călinescu, până la Dumitru Micu, Nicolae Manolescu și Mircea Tomuș), avataruri ce stau și ele sub semnul contradictoriului (*Oglinzile contradictorii ale criticii*).

1) *Strategii textuale și argumentative în Țiganiada (Luiza Petre Pârvan), Editura PYGMALION.*

2) *Fructele izolării (Emil Stănescu), versuri, Editura Bibliotheca.*

3) *Surâsuri... vinovate și exerciții teatrale (Harry Ross), Editura Nova.*

4) *Interviu cu înger și maimuță (Mariana Ionescu), Editura Vinea.*

5) *Conversație pe Titanic (Magda Ursache), roman, Editura Junimea.*

6) *Zâmbet de tigru (Victoria Milescu), roman, Casa Editorială Odeon.*

7) *Urma pașilor în vale (Octavian Doclin), poeme, Editura Hestia.*

galaxia cărților

Se va vorbi despre "balansarea sisifică între Idee și Natură", hotarul dintre acestea fiind "un adevărat prag existențial" (*Idee și natură*). Și despre cele două semicercuri în care se împarte "cercul" prozei zamfiresciene: "lumea fenomenală, materială și lumea noumenală, imaterială" (*Idealism și Naturalism*).

Jucându-se cu simetriile și aliteratiile, Mihai Cimpoi va aduce în scenă **Omul contradicțiilor**: "Contrariind mereu el însuși, este constant contrariat de alții, contraziind în chip sfidător pe alții, este contrazis cu aceeași ostentație el însuși." Și, ca ultim pas, (**Anti**)**naturalismul**. Parantezele aflându-se acolo pe motiv că "autorul **Vieții la țară** este și nu este un naturalist. Antinaturalismul său teoretic este contrariat, în practică, de naturalismul involuntar (...)"

George Bacovia

Poeme alese/ Poeme Scelti,

Editura Fundației Culturale Române

Geo Vasile selecționează, pentru această ediție bilingvă a cărei traducere îi aparține, poeme bacoviene din volumele **Plumb** (1916), **Scânteii galbene** (1926), **Cu voi** (1930), **Comedii în fond** (1936), **Stanțe burgheze** (1946), **Poezii** (1957) și **Postume**.

Ținta acestui volum este cititorul italoфон "interesat mai puțin de detalii istorico-literare, curios mai ales să afle mesajul poetic și profetic al unei sincopate, dar longevive parabole moderne în postmodernitate". Ca urmare, volumul este însoțit de "Bibliografie esențială".

Partizan al modernității, ba chiar postmodernității lui Bacovia, traducătorul își recunoaște subiectivismul în selectarea poeziilor transpuse bilingv, dar este, spune el, "mereu atent la valoarea poetică a textului, la puterea acestuia de a-l reprezenta *pars pro toto* pe Bacovia (...)"

În notele critice din finalul volumului face, în fapt, un elogiu poetului actual care este Bacovia. Și amintește, în sprijinul său, interpretările lui Ion Caraion, Nicolae Manolescu și Ion Bogdan Lefter. Pentru Geo Vasile, universul bacovian, în condițiile "ieșirii noastre din mentalitatea de lagăr", revine "cu întregul său cortegiu de eșecuri, deznădejdi, fobii și secetă a sensului vieții".

Concluzia sa: "Paladin și artificier totodată al simbolismului în numele artei, Bacovia este în *momentul adevărului* steno-graful intenționalității vide a realului, poetul ce a coborât la gradul zero al limbajului în numele *vieții*."

Și iată cum sună, în italiană, **Plumb**: "Dormian fondi i feretri di piombo,/ Efiur di piombo e abito funesto - / Sol stavo nella tomba... c'era vento... / I serti scricchilavano di piombo."

Pagină realizată de Marie-Louise Semen

Cu o piață de carte deșchiată, anapoda, pe o căldură ce lichefiază până și matostatul metonimic din inelele fidanților, citesc de-a valma *L'ombilic des Limbes*, *Journal d'un inconnu*, *Ballades* și *Veneția cu vene violete* (Editura Dacia). Autoarea ultimului volum nu-mi pare necunoscută, deși n-am fost veduta niciodată: eseistă trufașă, face cronică teatrală, scrie poezie, trăiește, dă în cărți, se extaziază și moare în orașul ei, *din Deal* - Ruxandra Cesereanu.

Fiică de bibliomani și arhonți cu călimari de Levant, ea îmi amintește subit, la lectură, de întâlnirea, în labirintul venet (unde „bătea un vânt carnal viole(n)t și sunător cu pucioasă... Și firele infime ale rădăcinilor populau acest vânt cu o rețea de vene, iar intersectarea lor fulgura...” cu poetesa Alessandra Cesarigna, un personaj de secol optsprezece, muză atribuită lui Chirico și Pavese! Poetă lascivă, Cesarigna (născută dintr-o româncă de viță și un diplomat venețian, fostă balerină, acrită și flautistă) este un dublu libertin al nevoii noastre de a stăvili fezandarea cărnii stătute în amurgul „simbolist”, ce stă să ducă toate horbotele roz sub muntele de var... *De viață pierzătoare*, hermafrodita Cesarigna, ca un înger căzut, inspiră poetului („un imaculat al Veneției, cavalier Galaad”, transsubstanțiat în Golem, douăzeci și două de scrisori lunatice, unde,

ca într-o **Cântare a Cântărilor** apocrifă, sunt proslăviți cu toată pompa retorică ochii iubitei, „ca niște inimi plesnite”, sâinii, „doi fii obosiți”, „oglinjoarele unghiilor”, coastele „precum clapele unui pian cântând la lumânări”, inima, „fetiță înotând într-o piscină cu dantele”, părul, „ca o ancoră a unei corăbii băntuite de diavoli”, dinții cunoscători ai tuturor voluptăților... Fundalul de carnaval peștriș și funambulesc, corabie nebună, cu masații aruncând cu magnolii, cu vrăjitoare îmbăindu-se goale în Canale Grande, sub privirile bătrânilor alchimiști „cu tichii și falange subțiri”, e un pretext pentru rapsodul fanatic al *venelor violete* ale Lagunei de a se îneca în alcoolurile unei lumi apuse în splendoare și decadentă, nălucind, când și când (ce minunate pagini de poezie gratuită!), în **Orologiu**, învierea Sfântului Marc, evanghelistul patron al Veneției. Peste tot, ca la „guadraturiști”, la Elmosinario, în Casa Dogilor, la Arsenal, la Fenice, în Ghetto-ul alchimiștilor, în piața Zanipolo sau spre Lazaret, bizara făptură a Golemului-Poet de ieri și de azi pare a auzi și degusta, într-un fel pervers și lubric, straniu strigăt al arenelor venete care îl impresionase atâta pe Goethe în secolul al XVIII-lea: *brava i morti!*

Atmosfera de paradis fecund al mълului în care, ca o *stultifera navi*, Veneția celor care n-au văzut-o și, deopotrivă a celor ce au văzut-o și s-au îndrăgostit febril de ea, Veneția cu de două ori mai multe curtezanе decât Parisul (Brosses), Veneția tuturor banchetelor și capriciilor istorice (*corai i ricorsi*) nu e decât o „cântare” simbolică a proprietăților locului ca topos primordial al vieții viermuitoare și al sfâr-

Optimiști și inconștienți

Ștefan Ion Ghilimescu

șitului. O exuberantă poezie la acest nivel al discursului poetic de lascive alunecări apoteotice, celebrând culoarea unui ciclu istoric ireversibil, un text mai curând exorcizator al unei obsesii fantasmaticе (Veneția cititorului de „incunabile”, călător în gondola Carnavalului perpetuu) de curat extract cărtăresc, dar și de contacte patafizice năucitoare.

Carte mai curând *a ispitei și ambiguității* (cum o numește, într-o „Închinare” liminară Ruxandra Cesereanu), **Veneția cu vene violete** primește, pe de altă parte, în corpul subtil (de la a 66-sea pagină înainte) răspunsurile dublului poetic al Malcontentei/ Alessandra Cesarigna/ Ruxandra Cesereanu către pătimașul anonim.

Părănd a trăda litera pierdută și mereu reinventată a Apocalipsei Sfântului Marcu, despre care Marele Orb avea cu siguranță cunoștințe („Îi scrisesem între timp lui Borges, întrebându-l despre locul unde se afla scheletul leului înaripat... și cerându-i

vești despre Apocalipsul pierdut al Sfântului Marcu ce, pare-se, făcuse parte din manuscri-

sele de la Nag Hammandi, dar dispăruse într-o bibliotecă tainică. Marele Orb mi-a răspuns printr-un răvaș regal de altădată, dar concis și cât se poate de ciudat. Iată ce a dactilografiat în spaniolă, dar cu litere venețiene: «Venecia seră un laberinto pero es un laberinte urdide per hombres, un laberinte destinado a que lo desifrentos hombres»“), *încercuită de duhul Lagunei* (ca „o Atlantidă răsturnată și întoarsă pe dos”), poetesa își consumă cu fervori de curtezană dublul livresc, himeric și incestuos în interstițiile unui text, când plin de o boare senzuală cristalizată în adevărate diamante imagistice, când evoluând pe partitura fără bemoli a unei confesiuni directe, epurată sever de efluviile oricăror iluzii. Povestea ei/lui, în realitate una a stigmatului oricărei femei (mai ales) ce-și consumă tinerețea, plodindu-și bovaric iubitul, sfârșește, tomnatic, într-un imens vis incub de călugăriță descuamată; tragem al unei realități pe care nu numai marea poezie lumească dintotdeauna o exhibă în chipuri nenumărate, dar, în mod evident, se strecoară și în cele mai briante exfolieri ale rugăciunilor marilor mistici...

Risipindu-se o viață în experiențe erotice crude și insolite, La Cesarina (!) are dintr-o dată, *la crepuscul*, certitudinea descoperirii obiectului perfect al pasiunii mistice purgatorii: „efebul spasmodic, venit din abis”, Alois! „Într-o cărciumă, cu girlande de struguri l-am împodobit pe Alois,/ femeiuștile îl priveau cu jind, poreclindu-l Floare de Narcis,/ gura lui narcotiza ca un melc golit de sânge,/ pe care

îmi închipuiam că-l mestec până îmi venea a plânge./ Mă rușinam de patima mea, pentru că eram bătrână curtezană,/ bărbatul acesta făcea ca toată viața mea să fie rană,/ scormoneam cu un pumnal până când carnea mă făcea să țip./ Alois era incubul meu ispititor/ înainte să mă scufund în hăul de nisip./ Era fratele meu mai mic și incestuos/ pe care îl căutasem toată viața,/ nu trupul lui în mine ori al meu./ ci o călătorie spre țara unde împărăteasă era ceața“.

Călătoria inițiată spre atingerea idealului mistic, practic nesfârșită, îi dă pentru prima dată poetesei „iluzia” (când oasele încep să se macine și sângele stagnează) că moartea nu s-a înstăpânit și nu se va strecura în trupul ei niciodată, fie că acesta a fost purtat între zidurile venete și aiurea în lume de lascivele Trivixana, Caterina, Hipolita, Octavia, Isabela, ori de poetesele Veronica Franca și Gaspara Stampa. Tânjind după idealitatea poetică mistică a Zeului Nou, sucuba curtezană ce a fărâmițat pe dinăuntru trupurile atâtor bărbați se îmbată - prin Alois - la gândul că poate din nou *să-și locuiască sufletul*, renăscând transsubstanțiată de „duhul lagunei ca o călugăriță hirsută” - „scrib al cărnii ademenitoare”. Poate n-ar strica să amintim aici poetei ceea ce nota Artaud vorbind despre viața vegetală și boțită a *seninului Abelard*, anume că moartea se insinuează în om doar atunci când acesta nu se mai dovedește pe sine, *într-o metafizică de dezastre*, în nici un fel. Analiza noastră de factologie poetică mărturisim a fi inspirată de ceea ce el oferea ca soluție „prăbușirii esențiale a sufletului”: libertatea spirituală neîngrădită a omului!

Rafinată și decadentă până la toxicitatea sfâșietoare a jindului „peisajelor” din visele erotice, **Veneția cu vene violete** conservă, dincolo de retorica poeticească, amintind, la un prim nivel al structurilor, de *prospetticii bolognezi* ai secolului al XVIII-lea, ruptura de nivel obscură a declinului deplinei cunoașteri omenești, nicicând posibilă spiritului fără demantelarea tuturor avatarurilor *tainei nupțiale*... Sub exercițiul cu atâtea strategii de *poiein* a unui limbaj ludic și inițiat, opul poetic al Ruxandrei Cesereanu, ce ne reamintește aproape cu voluptate că moartea ne ia în stăpânire ceas de ceas ca o curtezană, merită citit cu atât mai mult cu cât atinge performanța de a ne lăsa optimiști și inconștienți sub agresiunea timpului, neavând, în fond, nimic punitiv...

opinii

marin mincu

Ce spun criticii cei mai tineri?

Criticul Dan C. Mihăilescu dedică, în mod inspirat, suplimentul literar (LA&I) din 20 mai noilor forțe ale criticii de întâmpinare.

Astfel, după un editorial cam sumar încearcă să schițeze niște „întrebări pentru critica tânără”, la care răspund cinci critici (Daniel Cristea-Enache, Nicoleta Sălcudeanu, Paul Cernat, C. Rogozanu și Luminița Marcu).

Lăsând la o parte stufozitatea acestor întrebări („întrebări-fluviu”, „constelație de întrebări”, „papura deasă a întrebărilor dvs.” - cum le numesc cei ce răspund), mi se pare utilă ideea lui Dan C. Mihăilescu de a-i chestiona pe cei mai tineri critici asupra relațiilor lor cu literatura, asupra mentorilor și generațiilor literare, asupra condițiilor cronicarului de astăzi. Răspunsurile publicate ne descoperă un *statut cu totul nou* al criticului literar, diferențiat în toate privințele de obsesiile și „dilemele” vechiului foiletonist. Fiecare dintre cei cinci participanți la anchetă divulgă o personalitate proprie prin capacitatea de a-și apăra autonomia critică și de a se pronunța necomplexat asupra problemelor celor mai acute ale profesiei de critic astăzi. Mi s-a părut că se poate vorbi de o mutație fundamentală în statutul criticii noi, ceea ce sper să se reflecte cât mai curând și în schimbarea de mentalitate - la toate nivelurile - în cadrul manifestării vieții literare actuale.

Consider necesar să conturez în câteva linii, schița de portret a fiecăruia, așa cum se autodefineste în spațiul anchetei. Primul care răspunde este Daniel Cristea-Enache (cunoscut din cronicile publicate de cinci ani în paginile „Adevărului literar și artistic”). El s-a format în clasa criticului Valeriu Cristea asumându-și un „model moral-intelectual” ce-l imunizează în fața unor influențe nocive, reprezentate de alteritatea actului critic care implică „dreptul la diferență” și opțiunea pentru operă („mă interesează în primul rând opera autorului”). Deși nu dorește să se „erijeze în judecător moral”, tânărul Cristea-Enache nu refuză „responsabilitatea morală” printr-o adecvată contextualizare a lecturii. Chiar dacă nu i se poate nega libertatea de judecată și opinie, riguros formulate în termeni cât se poate de tranșanți, totuși nu putem să nu observăm o anumită morgă arogantă, o precauție diplomatică în a răspica problemele și o ezitare retorică în orice afirmație făcută, ce se înscriu în recuzita bine pusă la punct a maestrului său, Eugen Simion. Daniel Cristea-Enache visează și el o **Istorie a literaturii contemporane** și nu ne îndoim că o va realiza.

M-a impresionat în mod deosebit Nicoleta Sălcudeanu pe care o mai citisem și în alte intervenții la fel de percutante. Este remarcabilă nonșalanța și detașarea ei când își exprimă atitudinea polemică, de altfel cu aceeași lipsă de complexare ca și Luminița Marcu și C. Rogozanu. Nicoleta Sălcudeanu e foarte curajoasă atunci când afirmă „diversitatea și pluralismul critic” în această alunecoasă etapă a tranziției critice când vechii lideri se cramponază să dețină monopolul absolut al „canonizării” literare. Ea acuză pe drept, „lașitatea critică” și instituirea unui singur canon. („Faptul că Nicolae Manolescu a făcut - *deus ex machina* - canonul - o anomalie insuficient conștientizată - e și vina celorlalți a celor care au așteptat pe prispă verdictul său”). În ultima perioadă am asistat la un cult penibil al liderului critic N. Manolescu (revista „Vatra” i-a dedicat o hagiografie întreagă, semnată de 20 de critici, ca răspuns la serialul meu demistificator, publicat în „Cotidianul”) și este salutar că un tânăr critic constată: „câtă vreme critica nu se va elibera de complexul Manolescu, ea nu va fi deloc”, susținând/repetând un truism acceptat aparent de toți: „Ierarhia literară e un organism

intermezzo

viu, care se reglează de la sine, nu e ordinea impusă de vreun tătuc literar”. Este reconfortant să afli că tinerii critici se declară împotriva „tutelei” și împotriva gregarității generaționiste optând pentru o situație „orgolios-singuratică”

O conștiință critică la fel de autonomă manifestă și Paul Cernat; cronicarul „Observatorului cultural”. El nu e satisfăcut de diversele evazionisme (fie că e vorba de „alibiul apolitismului” sau de „idealismul civic”), pledând, în ceea ce privește statutul personal, pentru o „relație bazată pe parteneriat și afinități electivă (fie și parțiale), iar nu pe vasalitate și clientelism”. Paul Cernat are și un program mai articulat: el depășește „imanentismul estetic” acceptând o dată cu postmodernii că „extraliterarul face parte din literatură” și propunând o mânăuire mai suplă a criteriilor axiologice. Refuză „monopolul critic” (instituit de liderii șaizeciști), e împotriva „modernității” ieftine și a „pozelor autoritare”. Îi repugnă și lui „agregarea într-o generație”, singurele criterii funcționale fiind „competiția și competența”. Cred că amplele răspunsuri ale lui Paul Cernat cuprind o largire și o deschidere, în sens european, a statutului criticii actuale și ar fi fertil dacă și criticii mai vârstnici ar lua act de acestea, în vederea replierii

spre actualitatea stringentă.

Despre C. Rogozanu știam câte ceva (ascultându-l prima dată cu ocazia admiterii la doctorat la N. Manolescu, ca și pe Luminița Marcu), dar l-am apreciat mai ales când am observat că poate să-și exprime un punct de vedere (polemic, însă argumentat teoretic și aplicativ) în cronicile scrise la cărțile unor critici redevabili, precum Gheorghe Grigurcu și Dan C. Mihăilescu. Tranșanța tonului și diferențierea de maștri sunt, în cazul său (ca și în acela al Luminiței Marcu), o realitate evidentă, și nu doar o simplă cochetărie defensivă, cum se întâmplă la Daniel Cristea-Enache. Și foarte tânărul C. Rogozanu, în răspunsurile sale mai sobre, se exprimă împotriva „lideratului” critic („Cât despre problema unora cu lipsa unui nou Manolescu sau a unei Monica Lovinescu, aici nu înțeleg nevoia de lider cultural. Cu cât mai mulți Manolescu, cu atât mai bine”). Împotriva ideii de „generație” și a „fundamentalismului literar”, solicitând, în mod just, nu „schimbarea” canonului literar actual, ci „înmuierea” acestuia în sensul conceptului vattimian despre postmodernitate.

Celălalt cronicar literar al „României literare”, Luminița Marcu, s-a recomandat singură până acum prin bătălii câștigate împotriva literaturii rutiniere închistate în dogmele retardate ale modului de a concepe actul literar înainte de 1989. Am admirat-o aproape în toate cazurile (chiar și atunci când a scris despre cartea mea, **Poeticitate românească postbelică**) pentru nervul polemic înăscut, pentru vioiciunea ideilor și pentru lejeritatea expresivă tinerească. Are personalitate și farmec cum rar s-a întâmplat să descopăr la un critic „feminin”. În răspunsurile sale, de o lapidăritate bărbătească, pledează pentru elasticitate intelectuală și pentru deschidere metodologică, punând accentul pe „contextualizare” („Cât despre metodă, cred cu tărie în contextualizare, mă interesează sociocritica, mă interesează fluctuațiile de putere ale câmpului literar, mă interesează ideologia scriitorului, cu alte cuvinte mult mai mult decât textul în sine”). Ea își poartă abil demnitatea profesională, prețuindu-l pe Nicolae Manolescu „tocmai pentru că știu că pot să-l contrazic la o adică fără să-mi tremure vocea”. Desigur că îi „plac individualitățile” fiindcă ea însăși este o individualitate puternică.

Ce să mai spun? Sunt bucuros că am avut răbdarea să-i citesc pe acești tineri emancipați care doresc să schimbe statutul stătut al criticii noastre: Nu mă îndoiesc că, dacă nu vor ceda presiunii unor mandariini orgolioși ce nu vor să renunțe prea ușor la privilegiile clientelare, ei vor purifica spațiul literar actual, schimbând mentalitatea provincialistă și instaurând un aer proaspăt, cu adevărat vital pentru afirmarea continentală a literaturii române.

copii de suflet ai maicii româniei

1. a' naibii dealurile astea cu vii
în somn târziu tot le mai visez
și pândarii stând în colibe
cu flintele lor

dar căutam nucii de fapt
și am nimerit din întâmplare
peste un pâlc de pini
dintr-o preafrumoasă poiană

a' naibii dealurile astea cu vii
dacă urci în ele nu mai
cobori
stai și tot stai. te plimbi
printre lanuri
văd și acum caii
plăbănogi, suri, împiedicați
în nopțile de toamnă cu lună
fugind după noi la cișmea

Doamne ce fumos era lanul
de grâu. ca un ocean, ca o
mare. se vedea de pe deal
de acolo, casa și bistrița și
pâraiele așezate simetric
acolo pe deal era proba de
încercare vara și iarna
mai ales.

dar acum vedeam în spatele
meu iazurile, iezele
iazul cu oglinda lucie de
argint.
nu foșnea rogozul nici țăful
nu se mișcau
odihneau într-o amiază
de duminică leneșă
sub pojghița ei
mișunau peștii
ca într-un pântec de balenă
eram băgați în mâl până-n brâu
ca într-un iezer.
ca-ntr-o ghenă
trebuia să nu ne lăsăm intimidați
de țipetele paznicilor
pentru a vedea cum se zbat
peștii străvezii
preistorici
în plasele trase cu trudă
de noi, copii de trupă
copii de suflet
ai maicii româniei.

am dobândit conglomerăția
zilelor necesare
nașterii
nu mai văd nu mai aud nu mai simt
trăiesc într-o recurență
vibratilă a imediatului
nu mai mi-e foame și frică
nu mai mă udă ploile mărunte

de toamnă
am stors cu mâinile mele
strugurii în trascusul istoriei

dorin ploscaru

am băut cu gura mea
vinul amar al singurătății
și pustiirii
atunci când bine îți amintești
au năvălit peste noi puhoaiete
de muzici

barbare
sunt un om care a văzut de pe deal
capătul curcubeului. și acest lucru îmi e
de ajuns

ai o oră de când a trecut timpul
și aripa ceasului a bătut
nu te mai sună
nu mai tot aștepta

cu degetele înmănușate
căutând în dulap
pe întuneric
în pântecul morții.

2. amar și chin
chin și amar
din noriego răzbat
ritmurile unei cântări
tribale, a unui cântec îndepărtat al
junglei.

rostogolit pe
străzile din Köln
într-o zi de april

cântat la un instrument tradițional
un fel de buciom românesc

3. l'homme c'est
inconnu
de lumină
într-o catedrală
gotică prevăzută cu
ogive
și orgă
cupolă sprijinită
pe stilul treflat
arcadele sub care
am avut revelația

4. „când mi-a sunat ceasul
interminabilului naufragiu“

5. l-am cules dintre
vintre
l-am adunat din gunoiul
și măturătura voastră
o ticăloșilor
preaputernici ai vremii

nu mai aveam nici o
speranță nici o
licărire de umbră

6. osul meu parietal
precum coarnele lui Pann
două cornuri pe un deal
două bețe de chibrit
arse-n muzeul
bruckenthal

am dobândit conglomerăția
zilelor necesare
nașterii
nu mai văd nu mai aud nu mai simt
trăiesc într-o recurență
vibratilă a imediatului
nu mai mi-e foame și frică
nu mai mă udă ploile mărunte
de toamnă.

bolnavul de la 27

dumitru nicolcioiu

Rezerva era cochetă, cu grup sanitar, totul alb, chiar agresiv de alb; frunzele unui nuc, ajunse până la etajul trei, păreau că pândesc pe geam patul cu pătura frumos împăturită, măsuța cu scaunul, veioza arcuită spre pernă. Și-a îmbrăcat pijamaua cu gesturi lente ca și când ar fi vrut să mai câștige timp. Aștepta. Știa că va veni cineva, vreo asistentă, care-l va conduce la sala de operație de la etajul doi. Clipe greu de descris. Liniște apăsătoare; pași abia auziți pe coridor; nu-l părăsise încă mirosul

cerneală proaspătă

tare de iod cu care-l întâmpinase un bolnav bandajat chiar de la intrarea în lift. Fusese ca un avertisment pe care se străduise să nu-l ia în seamă, dar care persistase ca o prevestire. A privit pe geam. O salvare intra și alta ieșea, se perindau bolnavi și aparținători pe aleile asfaltate, mașini multe în parcare, pastelând multicolor colțul acela de curte a spitalului. O copie a coloanei infinitului, kitsch la scară mică, veghea o sculptură modernă, o arătare umflată la mijloc întruchipând probabil maternitatea. În fața spitalului vechi, pavilion în care se instalase secția de bolnavi cronici, se certau două femei în halate albastre; ce mult ar fi dorit Traian Stanciu să fie în locul lor, să-și fărâmițeze ziua în discuții, chiar în certuri, năpădindu-l chiar o naivă constatare: din ceartă nu i s-ar putea întâmpla nimic, teritoriu de refugiu al gândurilor în fața unei apăsătoare nesiguranțe, frică de necunoscut, lipsă de apărare. Fugea cu gândul dispersat în tot ce știa el despre succesele medicale în intervenții foarte grele și riscante căutând curajul. Dar oricât ar fi vrut el să nu ia în seamă orele ce veneau, neliniștea se strecura de parcă-i aburea tot ce avea în față: patul alb, fereastra prin care se vedeau jucându-se lenș frunzele nukului, iconița agățată sub montura unui bec, pe peretele dinspre răsărit, chipul Maicii Domnului cu Pruncul în brațe. Căuta spre iconiță cu convingerea că de aici îi va veni reușita operației. Dar nu de operație îi era frică, ci de anestezie. Medicul de familie, văzându-l așa de prăpăstios, îi spusese că i se poate face anestezie locală, care nu comportă riscul celei generale și nici durerile de cap,

de după operație, în cazul injectiei în coloana vertebrală. Făcea câțiva pași, privea pe fereastră la fericiții care umblau fără frică, mai deschidea ușa de la grupul sanitar și se oprea pentru câteva clipe cu ochii pe iconiță. Nu prea fusese credincios, dar acum găsea o ușurare, ceva alunga umbrele de pe ochi și o osteneală, ostenită și ea de incertitudini, se ușura și ea cu respirația, cu trecerea clipelor. Abia aștepta și, totuși, parcă ar fi vrut să mai întârzie puțin; senzația aceasta a avut-o când o asistentă grasă a intrat afișând zâmbetu-i profesional, nepotrivit nici cu fața ei lată și nici cu ceea ce se petrecea în sufletul profesorului. Nu se crezuse așa de fricos; se simțea mic, nevrednicie pentru statutul lui de bărbat trecut prin viață. Unde-s îndemnul lui pedagogice, unde-i atmosfera orelor de dirigiență, în care ipostazele obstacolelor vieții erau învinse întotdeauna în exemplificări și discuții cu elevii? Toate nu mai valorau nimic acum, erau undeva în amintiri peste care se grăbea o realitate ce încerca parcă ireal să-l facă să nu mai simtă podeaua sub pași. Îi nădușiseră palmele și-n ochi n-o avea acum decât pe Mionca râzând de el că este fricos, chemându-l cumva să-i împărtășească ea din curajul ei. Nu era superstițios, însă nici nu putea trece cu ușurință peste asocierile ce se pot face în asemenea situații. Era convins că e o prostie, dar n-a putut să-și refuze îndemnul de a-i cere ajutor fostei profesoare. S-a scuturat ca de-o prevestire rea când a pășit părăsit de tot ce-i lumesc în sala de operație.

Îl așteptau, cu liniștea rutinieră, doi bărbați și două femei, dintre care una potrivea măștile și le încheia halatele la spate. Bonete, măști, mănuși, cordoane strânse tare peste mijloc, o lumină proiectată peste masa unde urma să se așeze el, și peste instrumentele grupate și savant aliniat de alături. Când s-a urcat pe masă și a privit în luminile ca de reflector de deasupra, i s-a părut că-n pălăria mare a lămpii o vede pe Mionca Dincă, fosta lui colegă de cancelarie, de zâmbete strunite; tandrele ei mișcări de pleoape fluturau neastâmpăr mângâios în lumina ce-l pironise cu fața în sus și a prins un curaj nebănuit. Sigur pe el a întreat:

- Mă adormiți?

- Nu. Îți facem o injecție în coloană, în spate...

- Vă, rog... nuu, vă implor, nu vreau așa... vreau local, injecția locală... Vrusese să zică anestezie locală, dar se fâstâcise, gura i se uscuse, limba se asprise, îi venea să înghită în gol și nu putea, o chema pe Mionca, dar ea parcă n-ar fi existat niciodată. I s-a umplut toată ființa de rușine la gândul că vor râde doctorii de el, dar aceștia, pe un ton sfătuitor, cu căldura necesară convingerii prietenești, i-au promis că îi vor face anestezie locală, dar după trecerea efectului, durerile vor fi mai greu de suportat decât suportând injecția din spate. El însă a insistat, iar doctorul Preda a admis, ușor amuzat de frica unui om în toată firea, neștiind că Traian

Stanciu n-avusese niciodată de-a face cu medicii; nici măcar injectii n-a făcut în viața lui, decât una când era militar începător, căci după aceea știuse să se sustragă. De neînțeles i se păruse întotdeauna lumea medicală. I se părea că, în lumea aceasta, suferința altuia nu avea receptorii sensibilității și că profesia i-ar fi abrutizat într-atât, încât ar putea trece ușor peste orice durere a altuia.

Nu l-a durut deloc și nici n-a știut când bisturiul a tăiat în piele zdravănă. L-a durut numai prima înțepătură de la anestezia locală, apoi totul a intrat într-o liniște și într-o insensibilitate pe care nu și-o explica, dar pe care o binecuvânta. Se auzeau șoaptele ca de ceremonial ale medicilor, clinchetul metalic al instrumentelor, cuvinte scurte ca niște comenzi; totul părea o lecție bine cunoscută.

Stătea nemișcat în pat, învelit cu multă atenție în pătura cu cearceaf orbitor de alb; pe asistenta Adelina o avusese elevă, și ea, credea el, din exces de zel pentru profesorul ei, căutase cele mai nimerite mijloace de afecțiune, mângâiere, atenție aproape filială.

Nu-l durea nimic. Parcă era într-o altă realitate. Nimic din ce-și închipuise că însemnează o operație. Era puțin speriat căci totul îl purta dinspre o lume materială, într-o altă lume. Se îngrămădeau gânduri cu întrebări, se alerga pe cărări netede, lipseau piedicile care, de obicei, ne pot pune la încercare logica cotidianului. Albul exagerat și dimensiunile crescute ale rezervei, fereastra mai mare, frunzele nucului uriașe, iconița mai mare, cu culori când mai șterse când mai aprinse, plafonul foarte sus; aprecierile acestea îl reduceau pe el la dimensiuni rezibile și se socotea cel mai neînsemnat produs al evoluției. N-a știut când a intrat în somn.

Patio de los Arrayanes (Detaile)

ca într-o apă caldută ce-l înghițea ca o mângâiere.

S-a trezit în după-amiaza aceea cu dureri cumplite. Toată burta îi ardea, îl lua cu frig, orice mișcare era o săgeată, orice respirație un chin. La capătul patului erau două butoane. Nimeni nu-i spusese cum și când se folosesc. Unul era alb, celălalt roșu; s-a gândit să apese pe cel roșu, socotindu-l ca un fel de alarmă, dar nu venea nimeni, soneria era stricată: N-a putut să se coboare din pat din cauza durerilor. Neputința, nesupravegherea lui de către personal, tăcerea aceea ca de cimitir, o sete cumplită, gura arsă și limba aspră, ochii obosiți de alb și de dimensiuni care i se păreau ireale, îl sleiau și-l dizolvau în disperare; regreta că nu-l lăsase pe Preda să-i facă injecția în spinare, sau chiar anestezie generală. Poate nu l-ar fi durut atât; se chinuia să găsească metoda bărbătească de a trece peste încercare; nu îndrăznea să încerce ridicarea din pat; durerile îl concentrau într-un singur punct, acolo unde fusese tăiat, nu mai avea mâini, picioare, umeri sau piept, tot corpul se aglomerase în burtă, acolo unde fusese gălușca lui. Uitase de toate câte există, i se părea că pe lume nu există decât durere; regreta că nu și-a văzut de treabă, să îi stat neoperat.

Când a venit la contravizită, doctorul Preda l-a găsit plângând; ca un copil plângea și plânsul îi era însoțit de o rușine că el, om în toată firea, nu reușea să se stăpânească. N-a vrut să vorbească doctorului despre soneria defectă și nici că nimeni n-a mai trecut pe la el, gândindu-se că poate totuși o fi trecut pe când el dormea.

I s-a făcut o injecție, parcă a reținut, forțat. Față de durerile din burtă, injecția parcă nici n-a simțit-o, ceea ce i-a strecurat în toată ființa o mare neîncredere; nu mai credea că se va liniști, să fie și el un om care să-și simtă corpul așa cum altădată se putea mișca în voie, fără nici o umbră de durere.

Rămăsese iar singur; un fel de ameteală îi dădea senzația că este ușor, că plutește în pat ca pe o apă, în loc de durere își făcea loc un val de căldură dispersat din locul operației în tot corpul. Camera revenise la dimensiunile obișnuite unei camere, inserarea se furișea la geam, lumina becului reflecta luciul iconiței, încât, din ochii Fecioarei alunecau lacrimi care se împreunau cu ale lui, căci cu adevărat plângea și el nu știa de ce plânge, dar era fericit că nu mai avea dureri. Cu frică s-a ridicat ținându-se de marginea patului, a făcut un pas, apoi altul, cu încredere, încă unul și a ajuns la iconiță, care, de acolo din peretele ei parcă îl chema. S-a întors cu ea în pat, a lipit-o de piept, a apăsut cu ea pe inimă; camera era mai luminoasă, el nu înțelegea cum de tot ce era în jur se mișca, noptiera se apropiase de fereastră mișcându-se ca într-un dans neverosimil, se auzeau șoapte și un fel de râsete ca de copil; s-a speriat și, deși niciodată nu a fost un creștin militant, a început să se închine, în timp ce iconița rămăsese pe piept, în dreptul inimii. Închinându-se, s-a liniștit deodată, a transpirat, a cercetat în jur și, aruncându-și ochii spre icoană a văzut pe spatele ei scris ceva. Nu înțelegea; se aduna dintr-o risipire grea și încerca să silabisească, dar nu putea pricepe ce putuse scrie cineva pe dosul acestei icoane, ACNOIM NAIART ERIBUI, aceste însăilări de litere însemnate pe spatele unei iconițe, îl duceau cu mintea în lumea vrăjitoriilor; poate că în vreo mănăstire cineva se jucase, poate era o limbă de care el nu auzise, poate că în vreun cerc al unei

secte se oficiau ritualuri cu concentrări de gând în aforisme tainice; *eribui naiart acnoim*, păreau strigăte către duhuri chemate în ajutor. După injecție, ameteala cu dispariția durerii îl transformaseră în alt om, nu mai avea puterea de altădată când i se părea că știe totul, că poate descifra orice. Acum era neputincios, creierul nu-l mai ajuta nici măcar să facă o presupunere și asta-l chinuia, îl reducea la un singur și simplu obiect, infim accident al naturii. Nici din literatură, nici din filosofie, din eseuri și nici chiar din rebusul pe care-l mai dezlega de multe ori, nu putea descoperi ceva; erau nume proprii? Erau parole de descântec? Erau rostiri din magie? Se chinuia în singurătatea rezervei de spital, regretând că soția era departe, că nu are cui să ceară o părere. Avea de gând să-l pună la încercare pe doctorul Preda.

Când a trecut pe la el asistenta, a întrebat-o despre icoană, așa ca despre un lucru banal. I s-a spus că a „lăsat-o aici o doamnă profesoară care n-a mai apucat s-o ia, că tare și-o ținea pe piept, și nu era bătrână, și la operație... asta a fost"! Asistenta a ieșit repede, nu înainte de a zice că-n amintirea bolnavei care cânta frumos, se hotărâse să păstreze acolo iconița. A înțeles totul cu o luciditate pe care nu și-o recunoștea. Deci aici a dormit, înainte de operație, Mionca Dincă profesoara de muzică. Spatele lui se odihnea pe locul pe care-l încălzise ea cu mult înainte, singurătatea lui fusese și singurătatea ei, între aceiași pereți și pe același geam i se plimbaseră ochii, ochii aceia spre care îl invitase ea odată să privească, iar el, ca un bătăran, îi spusese că seamănă cu toate celelalte. O amorțeală în degetele care țineau icoana, o apăsare în dreptul inimii, lipsă de aer, colțurile camerei încerte prin boabele de lacrimi ce i se spârgeau între pleoape, un tremur nervos, neliniștea cu care întorcea icoana când pe o parte, când pe alta, toate îl izolau de realitate; intrase ca într-o lume a absurdului, cuvintele enigmatice întărindu-i părerea că icoana poate purta cu ea un blestem. Bine că n-a pus mâna pe ea înainte de operație, sau poate că, cine știe. Privea cuvintele acelea încercate ca de un mister venit aici din altă lume. Începuse să

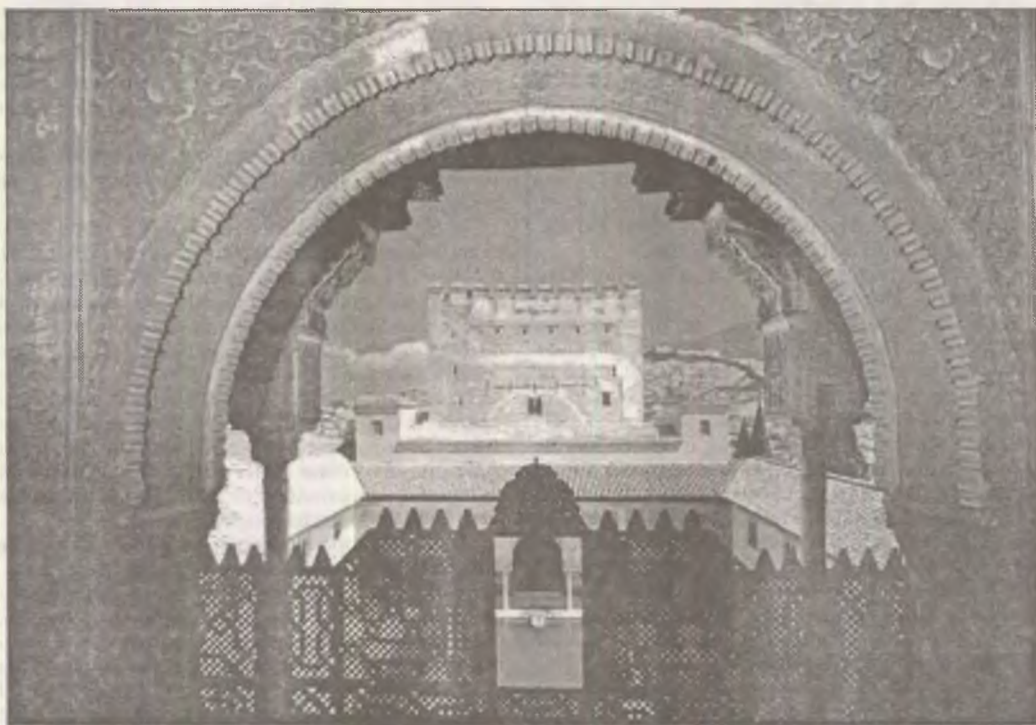
simtă iar un fel de durere, dar suportabilă. A căutat în ochii Fecioarei și a descoperit lumină și îndemn, încredere, curiozitate. A întors icoana și a citit rar, *eribui naiart acnoim*. Pe măsură ce el se trudea să găsească un înțeles, durerea din burtă se accentua sporită de neputința lui. Tremura, se cuibărea neliniștit, silabisea anagramând ca într-o joacă de copii; cuvintele păreau dintr-o limbă veche, sau erau numai frânturi pe care Mionca le-o fi scris cu gândul cine știe unde... I se perindau prin față, amintiri din cancelaria școlii, revedea ochii aceia pentru care își cam pierduse capul, el, om în toată firea, visătorul întârziat, cum îi spunea de multe ori, în glumă, soția.

Tot cercetând cuvintele acelea magice, deodată ochii s-au umplut de lumină, iconița s-a încălzit în mâinile lui, cuvintele nu mai erau magice, dar purtau cu ele și în ele, taina unor lumi tăcute din convorbiri mute ale sufletului. A început să plângă, durerea a dispărut complet, s-a simțit ușor, cu trup aerian, dar cu inimă grea. În tâmpile îi băteau ciocane, pieptul îi sălta, strângea icoana ca pe o comoară, lacrimile cădeau peste chipul Fecioarei. Citea și recitea și nu-i venea să creadă. Descoperise! Citite invers, vorbele descifrau o taină dureroasă, o poveste dintr-un romantism tiranic prin obligativitatea tăcerii în lumea noastră artificială, în care sufletele trebuie să se supună ca hainele purtate, legate de anotimp. Citite invers, de la dreapta, era clar un mesaj din tăcerea unui secret al inimii: MIONCA TRAIAN IUBIRE cuvinte pe care abia avea curajul să le rostească; se ferea chiar să le rostească, să nu le tulbure înțelesul. De acolo de unde era

cerneală proaspătă

acum Mionca, poate că-i veghea lui lacrimile și zbuciumul plin de regrete că-i spusese că seamănă cu toate celelalte. Plângea și cu el plângea și luna plină furișată în cameră pe fereastra spitalului.

Era noapte și Mionca era cu el înger păzitor peste lacrimi...

Patio de los Arrayanes (Detalle)

gheorghe schwartz:

„Cred că Dumnezeu mă iubește“

Marius Tupan: Pentru ca să putem realiza o convorbire incomodă, trebuie să încep prin a te întreba dacă ești un om incomod?

Gheorghe Schwartz: Ce este un om incomod? Unul care le pune probleme celor în mijlocul cărora trăiește ori unul care își pune probleme sieși? În prima accepțiune, nu cred că sunt incomod. Fug ca dracu' de tămâie de situații penibile și nici nu am timp de certuri. Prefer să mă ocup și de bine. Față de mine însumi, mă port ca un zgârcit: îmi drămuiesc foarte grijuliu timpul și sunt profund nefericit dacă nu pot realiza ceea ce vreau. Iar eu vreau mereu să scriu. Atunci devin incomod cu mine și cu ceilalți. Și mai devin incomod și atunci când am impresia că sunt împins să fac lucruri care nu cadrează cu sistemul meu de valori.

M.T.: Publici, săptămânal, mai multe materiale, ai luat premii literare, despre cărțile tale s-a scris și, totuși, declarî mereu că ești un nedreptățit.

G.S.: Nu pot să dau mereu din coadă. Știu că am mult de scris, știu că pot să scriu ceea ce mi-am propus, știu că trebuie să-mi pierd vremea, zilnic, cu o mic de mărunțșuri, știu că ceea ce scriu nu e citit mai de nimeni. De aici nemulțumirea extrem de concretă. Dar mai trăiesc și o nemulțumire organică: aceasta provine din sentimentul tot mai acut pe care-l am din senzația de incomunicabilitate. Am scos, zilele trecute, o *Filosofie a comportamentului*. În ediția a doua, o să mă ocup și de un parametru care se va numi "Bulgărele de aur". Cu peste treizeci de ani în urmă, am publicat o piesă de teatru cu acest nume. Un individ are un bulgăre de aur și vrea să-l ofere semenilor săi. Lumea știe că are nevoie de acel bulgăre de aur, însă nimeni nu este dispus să-l accepte. Întrebări de genul: "De ce mi-l dai tocmai mie?", "Ce urmărește cu asta?", "Ăsta-i ori nebun, ori vrea să facă mișto de mine!" împiedică veșnic chiar și încercarea de acceptare. (Bineînțeles că piesa nu s-a jucat niciodată, la fel cum și senzația "Bulgărele de aur" a rămas intactă. Fiecare dintre noi crede că are un asemenea dar de oferit, chiar dacă, de obicei, bulgărele nu conține decât steril. Dar cine acceptă că se laudă doar cu steril? De aici și senzația profund umană de nedreptățit.)

M.T.: Cine crezi că ar trebui să te propulzeze spre Premiul Nobel?

G.S.: Ai să râzi, dar cu mulți ani în urmă, cam pe atunci când am scris piesa de care vorbeam, chiar eram convins că voi lua și Premiul Nobel. Cine ar trebui să mă propulzeze? **CEI O SUTĂ**, cu condiția să reușesc să-i termin și cu condiția să fie și cine să-i citească. Cum sunt obligat să fac o mie de lucruri pentru a putea să-mi întretin familia, voi fi foarte bătrân - dacă voi avea acel noroc - atunci când îl voi scrie și pe *Al O Sutălea*. Presupunând că Dumnezeu îmi va dăruși și anii, și sănătatea, și cititorii, la ce o să-mi mai folosească atunci orice distincție? Premiul meu Nobel ar fi să pot termina **CEI O SUTĂ**.

M.T.: Bine, reformulez întrebarea: tu nu candidezi pentru Premiul Nobel, cine crezi că-l va aduce primul în România?

G.S.: Habar n-am. Săracul de el, va trebui să răspundă tuturor celor ce vor fi profund nemulțumiți de chestia asta. Și, te asigur, vor fi mult mai mulți contestatari decât mulțumiți în România.

M.T.: Îi dai tot cu *Cei O Sută!* Ce crezi că ai realizat cu ei?

G.S.: Am realizat o nouă *Axa a lumii*. De altfel, *Axa lumii* se va numi volumul cinci. **Cei O Sută** reprezintă coerența. Tu n-ai de unde să știi asta, fiindcă n-ai citit nici o pagină din cele peste două mii care au apărut până acum. Nu te acuz, de vină sunt criticii care habar n-au de *Cei O Sută*. Ar trebui să citească prea mult...

M.T.: Cum îți câștigi existența?

G.S.: Toată viața am lucrat cu copii cu nevoi speciale. Iubesc foarte mult copiii. (Atâta vreme cât sunt copii și toate nărvurile adulților sunt încă suportabile în cazul lor.) Acum, când domeniul acesta a intrat în "reformă", adică este distrus sistematic și cu inconștiență, voi părăsi școala în care am lucrat peste treizeci de ani. (M-ai întrebat, la începutul acestor rânduri, dacă sunt un om incomod: despre crima care se produce acum în învățământul special am scris, cred, cel mai dur din România. Bineînțeles că fără nici un rezultat.) Lucrez în învățământul superior, dar, de obicei, am trei-patru slujbe. Ca să am ce să dau înapoi cu ocazia impozitului pe venitul global, această formă de a-i descuraja și pe puținii care vor să lucreze la lumină în țara asta...

M.T.: Dacă ai fi celebru, chiar și în accepțiunea ta, cum ți-ai gestiona viața?

G.S.: Țasta e visul meu de taină. Deși, să-ți spun sincer, când sunt capabil să raționez la rece, cred că totul este în favoarea mea. Chiar și mizeriile zilnice. (Pentru scriitor în orice caz. Nu și pentru scris.) Eu cred că Dumnezeu mă iubește.

M.T.: Crezi în scriitorul care trăiește din scrisul său sau crezi că se poate scrie și pe lângă o meserie oarecare?

G.S.: Eu aș vrea să-mi dedic întregul timp doar scrisului (și familiei), dar recunosc că acest lucru mi se pare o utopie chiar și pentru vârsta când alții se pensionează și își omoară vremea cu pescuitul ori cu jocul de table. Din păcate, recunosc, eu nu fac parte dintre cei ce reușesc performanța de a trăi (măcar acceptabil) din scris.

M.T.: De ce crezi că majoritatea scriitorilor s-au îndreptat, după 1989, spre presă ori spre învățământul universitar?

G.S.: Pentru că altceva nu prea știu să facă. Cei ce au avut calitățile necesare s-au apucat de afaceri. (E drept că aceștia sunt puțini și că dintre acești puțini și mai puțini au rămas scriitori. Dacă au fost vreodată...) Scriitorul este un handicapat, un om cu nevoi speciale, cum se spune acum, el nu e bun decât pentru scris. (Și, să știi că nici eu e prea bine privit în domeniile în care se refugiază pentru a-și câștiga în mod cinstit pâinea. Renumele meu de scriitor - atât cât e - mi-a făcut destul de dificil itinerariul universitar. "Aici nu ești în literatură", mi se repetă cu superioritate de către niște oameni care au dificultăți cu limba română.)

M.T.: Apropo de presă: ce părere ai despre imaginea literaturii române în presa literară?

G.S.: Am tot repetat - chiar și în "Luceafărul" - că imaginea de scriitor și-o formezi, în România, prin relații interumane directe, de regulă la cârțumă, iar în alte țări, prin impresarul tău literar. (Care în țara noastră nu există.) În condițiile în care gustul literar nu este trezit de operă, ci de criterii exterioare ei, în condițiile în care critica de specialitate și-a pierdut prestigiul în ochii celor mulți, iar lectura obligatorie din școală se referă la aproape aceleași nume ca acum douăzeci de ani, ce mai contează ce

se publică în presa literară? Mai ales că aceasta e citită, în cea mai mare parte, doar în interiorul breslei.

M.T.: Situația aceasta, a tirajelor mici și pentru un public țintit, este valabilă în mai toate țările cu libertate de expresie. Așa că am să reformulez și această întrebare: ce părere ai despre imaginea literaturii române în mass-media nespecializată?

G.S.: În presa de mare audiență apare scriitorul și nu opera. Cum, la noi, se citesc scriitori și nu opere, într-adevăr în mass-media de impact îți poți face publicul. Doar că televiziunea a ajuns la un nivel atât de scăzut încât un cuvânt inteligent riscă să cadă de pe sticlă, iar în ziar se citesc alte lucruri. Poate că șansele cele mai mari le ai la radio și în presa de proximitate. La radio, fiindcă acesta își continuă emisiunile și în vreme ce ascultătorul este ocupat și cu alte activități. (Radioul nu-ți monopolizează nici privirea și nici celelalte simțuri. El își face datoria și în vreme ce conduci mașina, și în vreme ce îți pregătești cafeaua. Nu te obosești să schimbi postul când se vorbește și despre cultură...) Pe nesimțite, în subconștient îți intră și niște nume, cu care începi să te obișnuiești. În presa de proximitate, fiindcă doar aceasta reușește să promoveze oameni și nu prototipuri. (Ceea ce spui aici poate fi controlat oricând de vecin, ceea ce află din presa centrală rămâne la nivelul garanției prestigiului respectivei instituții.)

M.T.: După toate astea, crezi în viitorul literaturii române?

G.S.: Când scrii nu te interesează nici viitorul și nici trecutul literaturii pe care o produci. Când nu scrii și, deci, te plasezi în afara fenomenului, poți face asemenea pronosticuri. Văzând viteza cu care se dezvoltă acum aplicațiile tehnicii, cred că încă generația noastră va mai prinde posibilități rapide și performante de traducere. Dacă va fi așa, nu va mai exista decât o singură literatură, indiferent în ce limbă va fi ea gândită. Problema se restrânge la două elemente obligatorii și totodată eliminatorii: să avem ce oferi cititorilor de la noi și de pretutindeni și să aibă cine să-l tragă de mână pe cititorul nostru ori pe cel din Amsterdam sau Buenos Aires și să-i atragă atenția să-și cheltuiască timpul și banii pe cartea scrisă la noi.

M.T.: Ce părere ai despre diaspora culturală a României?

G.S.: Subapreciată înainte de 1989 și gomflată acum - noi facem totul fără măsură -, diaspora românească este extrem de eterogenă în general, iar reprezentanții culturii nu fac excepție. Pe lângă inși care nu și-au găsit locul în România și care nu reușesc să-și găsească locul niciunde, se află oameni de mare valoare, trăind, majoritatea izolați; pe lângă persoane care au suferit îngrozitor din partea regimului totalitar se înghesuie alții care povestesc că au suferit îngrozitor. Am cunoscut scriitori care mi-au spus că nu-i mai interesează România mai mult decât Nicaragua, alții care ne declară pe toți cei ce am rămas acasă drept securiști, părtași la nenorocirile lor. Din păcate, de obicei, cei mai prietenoși nu sunt și cei mai valoroși, ci oameni care practică o literatură de duminică și care au posibilitățile materiale de a publica acasă. Asta le răzbură umilințele trecute și le dă o mulțumire vieții. Din păcate, la fel ca și noi, ei nu se bucură de un succes adevărat nici în țară și nici în străinătate. Ei nu pot, în nici un caz,

să reprezinte locomotivele intrării noastre în lumea mare. Cei puțini afirmați mai mult sau mai puțin afară, fie că privesc spre noi cu condescendență, fie că nu privesc spre noi deloc. De regulă, își amintesc, mai degrabă, de momentele grele trăite aici, momente ce i-au făcut să plece. (Nici o plecare nu e ușoară.) Pentru acele momente ne fac pe toți vinovați, fie că suntem, fie că nu.

M.T.: Ai fost consilierul cultural al României la Bonn. Ce părere ai despre modul cum realizează Direcția Culturală a M.A.E. lobby pentru cultura română?

G.S.: Mi-e greu să vorbesc despre perioada cea. Ministrul de Externe de atunci, premierul de azi, a declarat în 1991, când s-a pus problema plecării unor scriitori pe post de reprezentanți diplomatici culturali, că reprezentăm un experiment, un fel de virus în corpul ambasadelor noastre. A avut dreptate, din cei șase care am plecat atunci, doar unul singur a rămas în diplomație, organismul robust al M.A.E. eliminându-ne pe ceilalți ca pe niște corpi străini. Dar despre asta mi-am spus părerea într-o cu adevărat mediatizată scrisoare deschisă, cu ocazia ieșirii mele din sistem. Nu știu ce s-a mai întâmplat în domeniu, dar la întrebarea ta pot să răspund foarte simplu: eu nu simt nici un lobby în această direcție. Tu simți? Vreau să le sugerez celor ce lucrează acum în reprezentanțele noastre că important nu este să-l inviți pe X ori pe Y. Important este să construiești instituții. Eu am pus, în Germania, bazele unei Asociații de galerii de artă dispuse să expună, îcivând, să transporte și să asigure plastică din România, avantajul fiind, pentru acele galerii, că și-ar împărți costurile în mod mai mult decât semnificativ, iar pentru artiștii români, că n-ar expune mereu doar acel X ori acel Y de care vorbeam. De asemenea, cele mai mari rețele de difuzare a cărții erau dispuse să comercializeze literatură română în centrele cu aglomerări românești, practicând prețuri occidentale. După câte știu, ambele proiecte, gata lucrate, au murit după plecarea mea. La fel ca și alte inițiative. Pe de altă parte, așa cum am amintit, trebuie să recunosc și faptul că diplomatul român mai poartă și azi stigmatul celui de ieri și este privit cu destulă reticență de diaspora română. Însă relațiile cu partenerii străini, pentru care a și fost trimis la post, și le creează singur și depinde doar de el să fie convingător. Convingător pentru ce? Aceasta este întrebarea la care trebuie să învețe să răspundă în mod corect reprezentantul nostru în străinătate.

M.T.: Pot fi scriitorii analiști politici, lideri de opinie?

G.S.: Scriitorul român este, în mod tradițional, un foarte prost politician. Se pare că pașoptiștii au epuizat domeniul pentru urmașii lor. Atâta vreme cât rămâne doar reprezentantul societății civile și își onșumă orgoliul în literatură și nu într-o carieră administrativă, scriitorul nu numai că este necesar, dar și eficient ca lider de opinie. Cu doar două rezerve: este necesar - dacă urmărește binele public, este eficient - în măsura în care un scriitor mai este un model pentru concetățeni. Pentru că faima unor cântăreți, actori sau sportivi este, de cele mai multe ori, mai mare decât a sa, scriitorul trebuie să compenseze prin inteligență și putere de convingere ceea ce, în țările bogate, face un VIP mult mai mediatizat. Fiind om al condeiului și al cuvântului, șansele de reușită ale scriitorului, în această competiție, sunt apreciabile.

M.T.: Ai fost și ești considerat un partizan al parabolii. Crezi că mai este necesară parabola într-o societate care se bucură de libera expresie?

G.S.: Ești scriitor și cred că îți dai seama că nu te așezi la masă pentru a scrie o parabolă, la fel cum nu-ți programezi epitetul sau comparațiile. Admit că sunt un utilizator de parabole, în măsura în care acestea apar și în scrierile mele așa-zis realiste. Problema pe care o ridică tu - și nu numai tu - aceea că parabola își pierde sensul, atunci când poți să spui și direct un lucru, mi se pare falsă. Întreg actul de creație este o parabolă, întrucât autorul introduce în circulație o "minciună", ceva ce nu se petrece în viața reală decât datorită lui, iar consumatorul de artă este conștient de acest lucru, însă acceptă convenția și este dispus să se regăsească într-o lume mediată de artist. Nu este aceasta însăși esența parabolii? Cred că tocmai într-o societate liberă putem să folosim orice modalitate de expresie. Inclusiv parabola. Ți se pare fabula, de pildă, depășită pentru societatea de azi, dacă e reușită din punct de vedere artistic?

M.T.: În ce relații ești cu confratria?

R.: Asta-i o întrebare care nu ține deloc de

demersul literar. Cel puțin pentru mine. Mă bucur atunci când mă întâlnesc cu unul sau altul dintre scriitorii, mai ales că timpul meu atât de drămuț și faptul că trăiesc, din punct de vedere geografic, mai aproape de Budapesta, de Belgrad, de Viena, de Bratislava (cred că și de Tirana) decât de București mă face să nu am foarte multe prilejuri de a ne vedea. Tot din pricina faptului că lucrez în multe locuri, îmi vine greu să particip și la plăcutele suete de la festivaluri și simpozioane. Ceea ce nu mă împiedică să fiu solidar cu ieșenii, de pildă, atunci când simt că e nevoie de mine. Dar, încă o dată, astea, în cazul meu, nu țin de demersul literar. Nu știu câți dintre prietenii mei moldoveni, timișoreni ori bucureșteni au citit trei rânduri din **CEI O SUTĂ**. Din păcate, cu cei mai mulți prieteni scriitorii sunt la fel de bun prieten ca și cu alte persoane care nu scriu cărți: afinitățile s-au născut din alte motive, nu de pe urma scriurii, chiar dacă apartenența de aceeași preocupări le-au facilitat. Aceasta este și una dintre cauzele pentru care nu pot crede în ierarhiile literare "oficiale" ori în cele de la cafenea. Meru se face confuzia dintre om și operă.

M.T.: Crezi în generațiile literare? Ce părere ai despre ceea ce este definit drept „generația '70“?

G.S.: Indiferent de cred ori nu în generațiile literare, nu pot să mă situez între autorii care au scris în 1930 sau cei ce debutează acum. Asta o pot face, cel mult, în privința scării absolute de valori. Din nou, generațiile țin de latura umană a autorilor și nu de opera lor. (Cu remarcă necesară că într-o literatură tânără, asemenea literaturii române, generațiile poartă și un rol distinct și însemnat în evoluția ființei naționale, a limbii, a democrației etc.) În legătură cu "generația '70" eu am mai emis câteva păreri "incomode" și care au revoltat peste măsură. Anume, am spus că în deceniul șapte al secolului trecut, o dată cu vremelnica și relativa liberalizare din 1964, s-a afirmat foarte repede un grup de scriitori, venit să compenseze vidul creat de aberațiile proletcultismului. Unii dintre acești autori s-au clasicizat sub vârsta de 30 de ani, cei mai buni dintre ei au devenit măcar celebri deja cu prima lor carte. Ei au fost solidari între ei și, cel puțin la început, s-au bucurat și de sprijinul interesat al noilor protagoniști politici. Când ușa s-a închis la loc, aveau un nume care le asigura o minimă imunitate. (Cei ce n-au colaborat n-au dus-o bine, dar nici n-au fost arestați și nici n-au dispărut fizic.) Pentru noi, cei ce am venit după 1970, posibilitățile de clasicizare în viață erau excluse, dar nici faima celor de dinaintea noastră nu ne-a mai fost permisă. Să nu vorbim despre valoare, pentru că ar fi absurd să susținem că nici un debut de după 1970 n-a egalat nivelul antecesorilor, însă, dacă despre Breban, Buzura, D.R. Popescu, Fănuș Neagu știe mai orice om de pe stradă, chiar dacă n-ar putea enumera și un titlu din opera respectivilor, nici un reprezentant al generației noastre n-a pătruns în conștiința marelui public în calitate de autor de literatură. Asta ca să mă mențin doar printre prozatori... Totuși, puțini dintre fruntașii autentici ai generației '60 au ajuns în posturile visate și - colac peste pupăză - am apărut și noi pe firmament. Asta a făcut ca șaizeciștii să sprijine, în primul rând, pe cei mai îndepărtați în competiția directă. Cum, pe la mijlocul deceniului opt au apărut absurdele concursuri de debut, optzeciștilor li s-a pus în față și o altă barieră artificială. A fost moral să fie sprijiniți de cei ce puteau s-o facă. Doar că - aici scandalizez eu! - ajutorul acesta, atât cât a putut el omenește avea loc, n-a fost total dezinteresat și s-a făcut pe spezele "generației sandwich" (termenul și-l atribuie Mihai Sin, probabil pe drept.) Azi trebuie să facem eforturi, de multe ori umiltoare, pentru a arăta atât celor de dinaintea noastră, cât și celor de după noi că existăm. Desigur că, în aceste eforturi, cărțile nu ne sunt luate în seamă. Eu am povestit, nu de mult, cum am debutat: eram profesor la Arad și-mi cheltuiam banii pe scrisori și telefoane. (Noroc că nu exista încă jaful ROMTELECOM de azi și telefoanele mai erau accesibile chiar și unui dascăl începător...) Apoi, după ce reușeam performanța și mi se acorda o întâlnire de către un redactor-maestru din Capitală, îmi ceream voie de la tovarășul director, făceam un drum de o noapte cu clasa a II-a, țineam tovarășie femeilor de serviciu de pe Ana Ipătescu ori de pe Nuferilor, câteodată aveam norocul să și vină

- pe la prânz - cel ce mi-a promis că ne vom întâlni la ora zece (trenul ajungea în jur de șase), eram feliicitat, acoperit cu promisiuni și mă întorceam încă drum de o noapte acasă. Doar că proza nu apărea nici săptămâna următoare, nici peste două, nici peste o lună. Iar cartea nici peste șase ani. Așa că mă ceream din nou de la tovarășul director și mergeam să-mi mai fac "niște analize" în Capitală. Probabil că astfel ar trebui să procedez și acum, doar că sunt prea obosit și chiar de n-aș fi, nu mai am chef de așa ceva. (E drept, trebuie să recunosc, statutul meu a crescut considerabil, acum maestrul-redactor nu numai că mă cunoaște, dar ne și tutuim. Uneori mai beau și o cafea cu un director de revistă... Câte cafele am băut și cu tine?)

Cred că problema principală a generației șaptezeci o reprezintă faptul că nu a fost și nu este sprijinită de critica din interiorul ei. Sau că aceștia au făcut mult mai puțin pentru autorii congeneri (literar) lor, decât criticii celorlalți doi generații limitrofe, care și-au luat confratria în brațe și i-au dus pe podium. Efectul a fost că, pe lângă selecția biologică, mulți autori ai acestei generații au emigrat, mulți au dispărut din orizontul literaturii. Cei ce au rămas au scris mult și cu prea puțin ecou. Cu atât mai surprins am fost când **Măna albă**, cel de-al patrulea volum din **CEI O SUTĂ**, o carte groasă și cu un preț deloc mic, s-a epuizat relativ repede, deși n-a beneficiat de prea mult sprijin critic. Habar n-am cine a cumpărat totuși și acest volum.

Pe scurt, crezi ori nu crezi în generațiile literare, ele există. Iar generația noastră, generația șaptezeci, generația sandwich, își are soarta ei. Chiar dacă nu și "biografiile" ei, asemenea altora... Ignorarea noastră totală și cu program de către „Observatorul cultural", de pildă, mi se pare atât de copilărească încât nici nu știu dacă a meritat s-o amintesc.

M.T.: Cum vezi statutul scriitorului într-o societate ideală?

G.S.: Nu cred în posibilitatea existenței unei societăți ideale. **Cei O Sută**, pe măsură ce avansează în scrierile lor, îmi dovedesc paralelisme tulburătoare între diferitele perioade istorice. Cum nu este mai moral un om al mileniului trei de după Christos decât, să spunem, Socrate, singurul progres real este cel tehnic. Avem mai multă putere, mai multă responsabilitate, mai multe forțe ale răului de ținut în frâu. Cred, în schimb, într-o societate mai suportabilă. Statutul artistului este mai mare azi decât acum cinci sute de ani. Poate că va crește în continuare. Fiindcă nu cunosc epoca la care ne referim, nu pot face decât supoziții, dar mă pot hazarda să spun că scriitorul va oferi și în societatea respectivă refugiu necesar fiecăruia. Nu același refugiu, ci refugiu necesar fiecăruia.

M.T.: Ce-ți dorești pentru viitorul apropiat?

G.S.: Un scriitor n-are viitor apropiat. Doar omul își măsoară astfel timpul. Ca om nu-mi doresc decât ceea ce-ți dorește fiecare muritor: să-mi fie familia sănătoasă, să fiu sănătos și eu, să mai apuc să scriu, să fie pace în lume.

M.T.: Bine, atunci am să te întreb ce-ți dorești pentru viitorul îndepărtat?

S.G.: De peste treizeci de ani, de când am debutat, viața mea se măsoară după bornele marcate de scrierea sau apariția unor cărți. De șaptesprezece ani, calendarul meu funcționează după la al cătelea dintre **Cei O Sută** am ajuns. Viitorul nu mi-l pot imagina decât după aceleași unități de măsură.

M.T.: Ești un om fericit sau veșnica ta nemulțumire de "nedreptăți" te împiedică să fii fericit?

S.G.: Fericirea se deosebește radical de bucurie: ea reprezintă eliberarea de trecut și de viitor, prin trăirea integrală a clipei prezentului. Sfinții părinți ai bisericii au mărturisit că, ajuns de câteva ori în viață, la asemenea clipe autonome de contopire cu Dumnezeu, artistul are astfel de șanse atunci când creează. Cred că și eu am avut câteva asemenea întâmplări, când m-am putut desprinde de trecut și de viitor. Și cred că, în clipele respective, am fost fericit.

A consemnat

Marius Tupan

convorbiri incomode

Cine mai citește astăzi poezie/roman? O întrebare la care poți răspunde în multe feluri, cel mai comod ar fi acela expeditiv, simplificator: puțini, o minoritate care se restrânge dramatic.

Dar nu știu dacă nu cumva simplificăm nepermis de mult lucrurile; o anchetă, un sondaj, realmente credibile, ar scoate la iveală suficienți cititori pentru a contrazice pesimismul celor care spun că Internetul a înlocuit biblioteca. Din moment ce paginile unor ziare cu mare tiraj, „Ziua“, „Cotidianul“, publică ritmic, săptămânal, pagini de literatură, poeme și fragmente critice, cronici de carte și cronici ale cenaclului „Euridice“, înseamnă că mai există interes pentru ficțiune, autori și atmosfera literară imediată.

Despre singurătatea scriitorului, subiectul însemnărilor de față, se poate reflecta cu folos depășind, cred, previzibilele lamentații și, desigur, naivele soluții utopice. Există o mișcare a cererii și a ofertei pe piața literară, care nu poate fi impusă, dirijată, ci doar ghicită și, eventual, profitat de saiaj și mirajul succesului declanșat de autorii selecția de gustul criticilor și al publicului. De pildă, e clar că prozatorii care plac la ora actuală sunt, de pildă, Mircea Cărtărescu, impus, de câțiva ani buni în Occident, Alexandru Ecovoiu, un solitar oarecum în viața literară, ambii cu traduceri luate în serios în Germania, sau perseverentul teoretician și narator Gheorghe Crăciun, tălmăcit în franceză și recentul premiat (cu îndreptățire) Petru Cimpoieșu. La fiecare dintre cei amintiți descoperim o asumare a condiției scriitorului competitiv, care lucrează având înaintea ochilor marile modele culturale, nu pe cele locale, mize narative majore, teme și tehnici care să se înscrie în durată.

Stol literar compact

adrian popescu

pretări, ecouri din poezii lumii.

Și, totuși, există o singuranță nefastă, cea a difuzărilor defectuoase, a indiferenței cu care (ieșite, după o serie binecunoscută de eforturi și speranțe, din tipografie) cărțile noastre zac nerăspândite. Un sac de semințe care se usucă de singurătate. Nelăsate să încolțească, să moară pentru a-și comunica mesajul secret, cărțile noastre (și așa într-un tiraj minuscul de multe ori) sunt abandonate sau mai precis lăsate la cheremul difuzorului.

Perlele se însuflețesc la gâtul femeilor, își redobândesc strălucirea, limpezimea; cărțile, la fel în mâinile cititorilor își continuă sau își încep adevărata viață.

Nu poate fi concepută literatura fără fluxul cotidian al literaturii? Ce pierzi dacă nu ești în mijlocul dezbaterilor de la cenacluri sau la mesele animate de la Muzeu? Ceva care ține de farmecul și esența literaturii care înseamnă contact uman, fraternitate și continuitate, contrazicere și, uneori, chiar ceartă fecundă, discuții colegiale și fum, orgoliu și umilință, căderi în iluzii și ridicări lucide. Forfota vieții ca viață și aura sa, care e literatura autentică. Amestec de ordine ascunsă și dezordine înnoitoare, avangardistă, teribilism și sinceritatea luată în răs, pulsul și ritmul unor pagini pe care le vei scrie după ce pleci din vacarmul vocilor. Nu-i așa, Marian

nouă suferință pentru lume. Nu e o glumă, ci un adevăr afirmația că din cauza lui (... a vi-ciului de a citi sau recita în fața altora propriile producții literare, cum spune autorul) cunoștințele sunt suspecte și prietenii periculoase și că nu există nici o oră, nici loc, în care orice om nevinovat să nu se teamă că nu va fi asaltat și supus, chiar acolo sau târît în alt loc, la supliciul de-a auzi proze fără sfârșit sau mii de versuri“. Expert diagnostic, străveche boală, de a-i plictisi pe auditorii, obicei vicios, datând încă din vremea lui Horațiu și Marțial, perpetuat mai ales în țările civilizate, cum observă poetul **Cânturilor**. Singurătatea și suferința provocate de paginile (de obicei interminabile) ale unui ambițios fără talent, care se străduiește să fie ceea ce nu poate fi, nu un egal. Degeaba reticențele tale, exprimate delicat, părăsit de orice bun-simț, inclusiv de cel al realității, diletantul vrea să ne dea noi și noi probe de talent, ca un suspect care furnizează argumentele propriei vinovății, scuzându-se, motivând frenetic, negând evidențele. Cu îndreptățire scrie italianul despre o epocă, vai, ce pare nu a lui, ci a noastră: „în care cărțile se tipăresc să fie văzute, nu citite“. Poate boala „autorlîcului“ o fi și boala secolului, mai știi, din moment ce de la politicieni la ingineri, de la medici la gospodine, de la clasele primare la vârstele respectabile, toată lumea scrie cu spor. Să fi devenit scrisul un sport național?

Spunând ce? Că există? Că viața „e un roman“, sau că „iubirea lui a fost o poezie“. Prostiile civilizației sau ale unei pseudocivilizații, când, în devălmășie, toată lumea crede că a devenit scriitor. Abuziv titlu, ridicolă situație, cum întâlnim la emisiunile TV ale posturilor particulare, când cutare simpatică bătrânică este politicos invitată să-și citească, „în cadru festiv (al Casei de bătrâni dintr-un oraș din Transilvania) producțiile preceșbuciene, chiar de ziua lui Eminescu. Situație reală, nu inventată, petrecută anul trecut, reporterul alegând kitsch-ul și populismul ieftin, în locul unor relatări sobre despre ce s-a petrecut cu adevărat semnificativ în orașul universitar, în iunie. O contracultură e mai nocivă decât senina ignoranță, prostul gust decât simplitatea candidă, netalentații cu ifose și pretenții decât cei care, inconștient, ne inspiră prin autenticul gesturilor lor, poemele sau caracterele personajelor. Cât de singur te simți și de străin, în mijlocul veseliei mediocrilor, care au reușit să-și convingă cititorii, puțini și interesați (rude și amici, dar nu colegii de scris) de „meritele“ lor, inexistente în fapt, iluzorii și inconsistente. Ca niște mecanisme ce, o dată pornite, nu le mai poți opri, autorii de acest fel scot titluri după titluri, mereu mai slabe, fără substanță, originalitate și vitalitate, înnegrind cerul asemeni stolurilor de cacofonii gureșe, viclene și demonice sub cenușul sau cenușa penului. Chiar dacă zboară, urătesc peisajul. Zboară în stol literar compact, în formație de luptă, ascultând ordinele șefului, croncănind, obraznic, amăgindu-se că scot triluri.

singurătatea autorului

Singurătatea creatorului e una plină de voci ale istoriei literare, autori exemplari care au dat viață aproape palpabilă unor personaje, situații, sintagme memorabile sau fraze șlefuite minuțios sau inspirate. Nimeni nu este singur la masa lui de scris, mă rog, în fața ecranului computerului, literatura ne face familiar și familial efortul colegilor și al maștrilor ideali, virtuali și reali. Să nu credem că putem scrie, după Blaga sau Celan, la fel despre macii verii și uitare, despre moarte și crima de a nu iubi omul, despre viile pe care le cutreierăm sau satele prăfoase ori înecate în verdeață, fără ecoul lui Pillat, sau deriziunea lui Fundoianu. Nu ești singur nici măcar cu senzațiile tale de citadin înfiorat de cositul ierbii în satul lui Rebreanu sau de clăditul unui stog de fân. Nu mai ai, ca autor, percepția frustră și pragmatic-economică a localnicului și nici idealismul ridicol al diletantului sau al pseudoestetului, care exaltă în fața unui răsărit de soare, când tăcerea ar fi fost cel mai potrivit elogiu al puterilor cosmice sau, și mai bine, rugăciunea tăcută, adresată Creatorului.

Nu ești singur cu natura ca atare, cu natura simplă, elemente în jocul lor ordonat de o logică ascunsă, ci ai de-a face cu o natură citită de ochii tăi oboșiți, de alexandrin...

Niște lentile de contact invizibile îți restituie lucrurile ușor (sau mult) deformat, spălate de anecdotic și accidental sau înnegrite de conotații și intertextualități.

Cum să fii singur cu foaia albă de hârtie în fața ta, nu mai poți fi doar tu, înconjurat de mulțimea de voci, șoapte, sugestii, inter-

Drăghici? Nu-i așa, Angela Marinescu? Oricât am spune că uneori ceilalți sunt infernul, ei pot fi și purgatoriul nostru cotidian, șansa noastră de-a ne salva din singurătatea care seacă izvoarele eului profund, nu le desfundă. Singurătatea care nu conversează cu Creatorul, ci cu Tatăl minciunii. Demonul e mereu prezent lângă masa noastră de scris, gata să îmbrâncească îngerul, să-l facă de rușine, să ne fascineze, să ne descurajeze...

Cred că esteticul, criteriu azi contestat de adepții unei alinieri la standardele globalizării forțate și mecanice, rămâne hotărâtor, valid, vital. Altfel, corectându-ne mereu lecturile cu imixtiuni politice sau etice, transformăm lectura și plăcerea sa în exercițiu de depistare a presupuselor erori de viziune și înțelegere, într-un examen pedant, artificios și ideologizant, nu departe de interpretările sociologizant-marxiste, de acum câteva decenii. Inefabilul, talentul, ingeniozitatea, de obicei, spulberă schemele idologizante, rețetele programatice.

Un clasic al secolului al XIX-lea, Leopardi, al cărui volumaș (mult citit de români) a apărut recent, într-o nouă versiune, semnată de italianista Gabriela Lungu, are observațiile morale ce par a fi fost redactate nu atunci, înainte de 1837, ci azi. Despre singurătatea creatorului este vorba cu nobilă resemnare, de vreme ce teroarea lecturilor nechemărilor îi provoacă ironii italianului de la Recanați. Astfel, „Astăzi, însă, când toată lumea creează și când lucrul cel mai dificil este că găsești pe cineva care să nu fie autor, a devenit o nenorocire, o calamitate publică și o

Literatura călătoriilor: imagini ale Spaniei

În centrul sau la periferia lumii, ritualul se repetă din zorii modernității cu periodică stăruință. Un bărbat, sau o femeie, îndepărtându-se o clipă de zbuciumatul mediu înconjurător, își scot din bagaj un carnet și un creion și se aștern pe scris, spre a crea impresia că nu se află acolo, plini de praf și de prejudecăți, și că nu sunt ei, ci alții, care privesc de la o anume distanță. Și astfel plăsmuiesc o poveste ce le va îngădui, mai târziu, să se desfete în tihnă, având o nouă identitate, și să biruie uitarea de zi cu zi.

Dacă imaginația lectorului modern, conștient, tăcut și de unul singur, a marcat dezvoltarea modalității occidentale de a înțelege lumea, călătoria i-a fost însoțitor, școală și unul din spațiile favorite de experimentare. Începând cu Renașterea, călătoriile ca atare au existat spre a fi povestite, căci totdeauna a însemnat altceva să treci printr-un loc sau să călătorești străbătându-l, tot așa precum a descoperi s-a deosebit veșnic, grație încărcăturii sentimentale autoreferențiale pe care o presupune, de ideea de-a ajunge mai întâi.

În aceste împrejurări, revendicare a unei vechimi și a unei autorități asupra restului lumii, inerente expansiunii europene, a trecut prin faza demersului scris și a editării de cărți, găsindu-și forma generică în literatura călătoriilor. Aceasta avea neîndoioase rădăcini medievale, dar s-a constituit ca atare în cursul Epocii Moderne, în timp ce Europa se deschidea înspre cele patru zări, iar autorii ei își descriau faptele de viteză, temerile și victoriile, întâlnirile descumpănitoare, minunățiile naturii exotice.

Între secolele al XVI-lea și al XVIII-lea, „maniera“ de exprimare a literaturii călătoriilor s-a dezbărat de adjective și și-a aflat un aliat de nădejde în obiectivitatea științifică, devenită religia ce a înlocuit străvechile și rodnicele plăsmuiri. De-a lungul acestui proces este cu puțință să percepem o particularitate a Spaniei, o viziune ambiguă și o imagine opacă, ce se proiectează și se definesc ca oglindă și ca dorință.

Începând cu anul 1492, imaginea Spaniei a fost alterată de cronicile Indiilor, cu violenta lor proiecție de bunătate paradisiacă și răutate de nedescris, favorizată de o impudică etalare de bogății, pricină a invidiei monarhilor și curtenilor de la alte altitudini. Oglinda Spaniei a fost atunci așa-numita *legenda neagră*, o expresie a secolului al XX-lea menită să califice roadele anumitor laboratoare de propagandă, legate de puterile în afirmare, Italia și nordul Europei. Din pricina lor, scriitorii francezi, englezi, italieni și germani au editat cărți de călătorii prin Spania, unde aceasta era descrisă drept oglindă a tuturor rămănelor în urmă.

Încă din secolul al XVIII-lea, ca o replică la adresa acestora, s-a născut un mod de a călători în stil spaniol, care le-a criticat prejudecățile și s-a caracterizat prin graba și pragmatismul celor care aveau puțin timp și multe de învățat. Arsenale, fabrici, fierării și observatoare au fost obiectivele lor predilecte.

În tot acest timp, în Spania se făcea simțită privirea scrutătoare a *curioșilor impertinenți*, străini care străbăteau țara întrebând mult dar observând, după spusele contemporanilor, prea puțin.

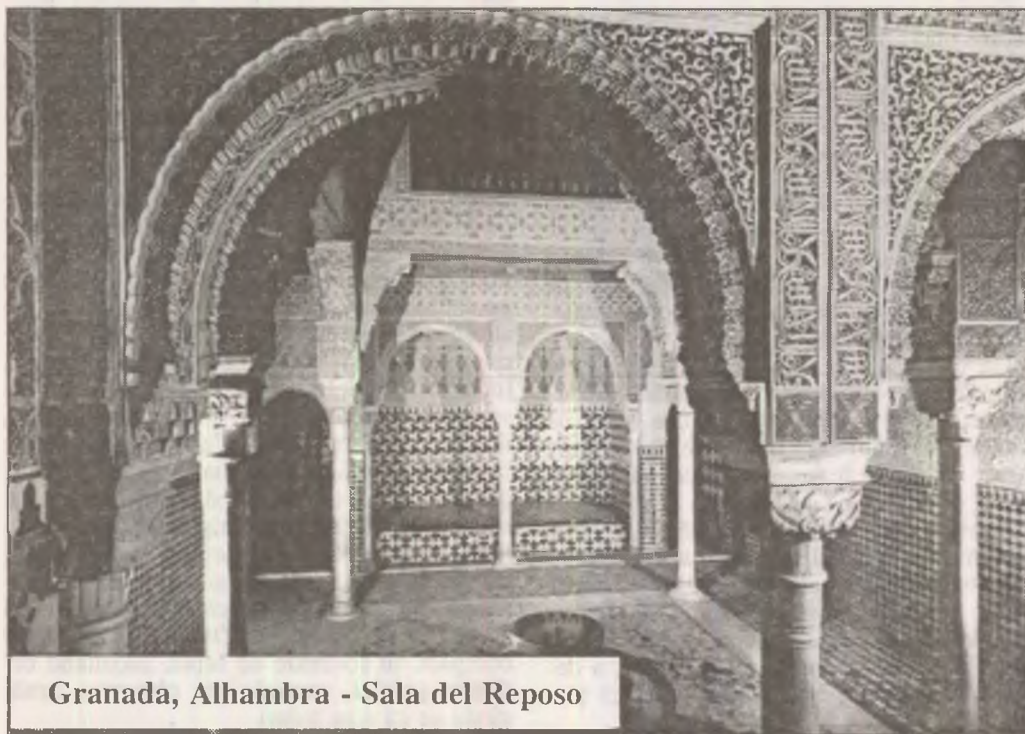
Istoricul Manuel Lucena Giraldo, cercetător la Institutul de Istorie al Consiliului Superior al Cercetării Științifice de la Madrid, este una dintre personalitățile spaniole invitate de către Institutul Cervantes din București la colocviul pe care l-a organizat, împreună cu Centrul de Excelență în Studiul Imaginii al Universității București, în zilele de 10 și 11 iunie.

Uneia din temele predilecte de investigație ale lui Lucena Giraldo, imaginea Spaniei în ochii Europei, de-a lungul istoriei, îi este consacrată comunicarea sa la acest colocviu, Edificarea imaginii Spaniei din romantism până în zilele noastre, precum și recentul articol apărut, sub titlul *Imagini ale Spaniei*, în prestigiosul supliment cultural (nr. 23/2002) al cotidianului madrilen „ABC“, pe care îl reproducem în continuare.

Tradiția imaginii Spaniei ca oglindă s-a prefăcut, de la Războiul de Independență încoace, într-una a dorinței. Miile de veterani francezi și britanici care au colindat peninsula, au scris jurnale și memorii și au schimbat substanțial referințele populare și culte, în vreme ce Europa avansa către revoluția industrială. Dorința romantică a fost definită ca o experiență a unei peregrinări, iar imaginea Spaniei a fost însoțită de cea a unui itinerar ce putea începe, de pildă, într-un port din Guipuzcoa, asemănător Constantinopolului, pentru a continua la Madrid, pe o căldură cumplită în februarie, și să se desfășoare apoi în jurul unei fascinații, cea a Cordobei, a Sevillei sau a Alhambrei din Granada, cu cântecele lor plămădite din patimă și trăire, scăpând pentru totdeauna de o Europă burgheză și ordonată, năzuind să viseze un peisaj fără drum de fier și fabrici, dar bolnavă de mizerie manchesteriană.

Puțin mai târziu, dorința asociată imaginii Spaniei și-a aflat una din manifestările clasice în Războiul Civil, care a fost în acest sens foarte tradițional, fiindcă a prelungit mitul romantic cu aerul lui de luptă înversunată și fratricidă, cu povara-i de alegere radicală între barbarie și civilizație. În încercarea de a-și salva viitorul, proprie romantismului, imaginea Spaniei a rămas înghețată în timp, și a prins să se dezmoștească numai atunci când țara a intrat în normalitate, când a revenit într-o Europă din care nu plecase niciodată. S-a născut atunci penultima expresie a imaginii Spaniei în literatura de călătorie, care nu mai este oglindă și nici dorință, ci propriul ei făuritor, care explorează anevoie în căutarea exotismului obicezurilor autohtone și străine, pentru a afla cu orice preț femei aviatore și îmblânzitoare de lei, băștinași autentici, precursori impetuoși și imagini amestecate; pe scurt, cuvinte însemnate pe un carnet ce-și propune să cuprindă toate răspunsurile.

Prezentare și traducere de
Tudora Șandru Mehedinți

Granada, Alhambra - Sala del Reposo

ion crețu

Ciupercile de pe cizmele călătorului

Inainte de '89, literatura de călătorie avea, parcă, o căutare și un sens. Azi, când oricine poate să-și ia un bilet spre orice destinație din lume, la ce bun să-ți mai povestești peregrinările? - pare să sune raționamentul. Faptul că, înainte vreme, nu oricine putea să depășească frontierele țării îl obliga - pe care putea -, să relateze celor rămași acasă cele văzute. Succesul enorm pe care îl are literatura de călătorie în Occident demonstrează că acest tip de judecată este fals.

Zilele acestea m-am întors la un admirabil text semnat de Mihai Ralea și inclus în **Scieri din trecut**. El cuprinde notații de o subtilă analiză psihologică și de o mare justețe a observației. Mă refer la „invitație la călătorie“. M-au trimis la el niște confesiuni mai vechi - 1998 - ale unui *travelogue* înrăit. Paul Theroux, autor a două duzini de opuri, printre ele numeroase bestsellers. Rețin din Ralea fraza finală: „O hartă este motiv de deznădejde ca și o femeie frumoasă și inaccesibilă“ Iscată dintr-un amestec de neputință fizică și propensiune freudiană, fraza își păstrează nealterat mesajul încă și azi, la peste o jumătate de secol de când a fost comisă. Asta în ciuda faptului că defulările de ordin sexual sunt la ordinea zilei. Ghidurile Baedeker, Michelin sau pliantele mai știu eu cărei agenții de *voyage* sunt lecturi tot mai comune. La fel de populare, dar din rațiuni diferite, sunt cărțile lui Theroux, cel care a reabilitat literatura de călătorie într-o vreme când a călători ne este tot mai la înemănă.

„De ce mă ostenesc?“ - *Why do I bother?* - se întreabă Theroux, evocând perplexitatea celui care, văzând pletora de tomuri de literatură de/despre călătorie într-o librărie, exclamă: „La ce sunt bune astea?!“ Cartea de călătorie, fapt puțin derutant, i-a părut totdeauna lui Theroux, oarecum, o formă insuficientă. „De ce să scrii despre țara aceea? Cu ce ocazie? În ce scop? Foarte adesea, atari călătorii par numai niște scuze pentru autori în căutare de material.“ Așadar, călătoria ar fi numai un pretext care duce spre literatură. O cale relativ ușoară, la îndemână. Nu știm dacă această explicație s-a născut în mintea lui Theroux în urma analizei propriului destin literar.

Cărțile de călătorie, glosează Theroux, nu sunt, sau nu au, o formă literară precisă. Ele pot fi ghiduri factuale, gen **Descoperă Turcia, extreme** - **Cu schiurile în jos pe Everest**, **Supraviețuiește 116 zile într-o barcă de cauciuc** sau, de exemplu, de sacrificiu uman, **Schimbări în latitudine** de Joana McIntyre Varawa, tom care ar putea fi subtitrat „Cum m-am căsătorit cu un locuitor al insulelor Fiji și am trăit suficient de mult ca să povestesc cum a fost“, la cărțile pline de imaginație ale unuia ca Bruce Chatwin, care nu a fost niciodată sigur că scrie cărți de călătorie sau romane. Chestiunea este total irelevantă,

susține Theroux, dovadă că oridecâte ori i se pune această întrebare lui Chatwin, acesta râdea cu poftă ca și când ar fi fost gădilat. Există, spune Theroux, în romanul lui Nabokov, **Laughter In the Dark/ Râsete în beznă**, un pasaj care luminează perfect tipul de literatură pe care-l practică el însuși. În **Râsete...**, așadar, unul dintre personaje spune: „un scriitor, de exemplu, vorbește despre India pe care am văzut-o, și brodează despre fete care dansează, vânători de tigri, fahiri, șerpi: strălucirea estului misterios. Dar la ce duce asta? La nimic. În loc să vizualizez India, mi se strepezesc dinții de atâtea dulcegării estice. Există însă un altfel de a scrie: «Înainte de culcare îmi scot cizmele ude afară, ca să se usuce, și dimineața descopăr că pe ele a crescut o pădure deasă, albastră (Ciuperci, doamnă, explică el)... și dintr-o dată India prinde viață pentru mine. Restul sunt vorbe“.

Aceasta este pârția pe care-o urmează Theroux în literatura de călătorie: „În patru lungi cărți de călătorie și câteva mai scurte, mi-am pus, afirmă el, la modul figurat, cizmele afară la uscat și am descris ce s-a întâmplat cu ele dimineața“. Faptele trebuie să fie la înălțimea cărților de călătorie, scrie Theroux punând cei doi termeni într-o relație aparent paradoxală. Alte exemple pe aceeași linie sunt **Spanish Temper** (1955) de V.S. Pritchett,

meditații contemporane

care este „topografică și psihologică. Citind cartea ești pregătit pentru orice, pentru moartea lui Franco, reinstaurarea monarhiei, victoria Social Democrațiilor și celelalte. Analiza pe care o face V.S. Naipaul castei hinduse în **Area of Darkness**, sociologia anecdotică a plantatorilor lui Henri Fauconnier din **The Soul of Malaya**, sau anticlericalismul mexican înregistrat de Graham Greene în **The Lawless Road**, toate astea spun ceva care face coerent viitorul imediat al unei anumite țări“.

De asemenea, cărțile de călătorie ar trebui să fie, unele chiar sunt, deși în mod incidental, relatări ale aventurilor unor indivizi, cum se întâmplă cu, de pildă, **Călătorie interzisă** de Ella Maillart și **Vești din Tătaria** de Peter Fleming.

Un model de literatură de călătorie îi reprezintă, în viziunea lui Paul Theroux, cartea sa, **Ridind the Iron Rooster/ Călătorind cu Cocosul de Fier**, în care China ocupă un loc central. „În această carte, lămurește el, am relatat despre campania anti-crimă în cursul căreia guvernul chinez a executat 10.000 de oameni. Subliniez, nu în timpul dinastiei Ming, ci între anii 1983 și 1986 - atunci când turiștii navigau pe Yangtse, ocoleau Orașul interzis și făceau remarci despre cât de «occidentalizată» este China“. Theroux propune, deci, pornind de la propria experiență literară, un tip de text „angajat“, departe de decorativ, de pitoresc, de facil.

poezii în capodopere

alese și traduse de **grete tartler**

Henri Howard, conte de Surrey (1517-1547)

**A trăit la curtea
lui Henric al
VIII-lea; a murit,
după ce a fost
bun prieten al
regelui și luptător
în războaie, la
porunca acestuia.
Este considerat
primul poet clasic
al Angliei; a
introdus sonetul
englez, versul alb
și a tradus din
Eneida.**

Mijloacele de a dobândi o viață fericită
(*The means to attain a happy life*)

Eu cred că am putea găsi
Cărearea vieții de lumină:
Întru dispreț de bogății
Și-o minte rodnică, senină,
Într-un prieten credincios,
În jugul soartei sfărâmat
Cu trup și zâmbet sănătos
Și cerul casei neschimbat;
În hrană și înțelepciune
De-o simplitate cuvioasă,
Din nopți lăsate să răsune
Fără de vise care-apasă;
În soața care să-ți ia partea,
În somnu-alinător de vremii...
Fii cumpătat și drept, iar moartea
Să n-o alungi, nici să n-o chemi.

Lumea se schimbă, sau mai exact e, stă în schimbare. Fluctuează semiotic-financiar, pulsează, pâlpâie: își arată că e vie și palpită, tremură, răsuflă, funcționează. Se face semn și își comunică sieși propria viață, propria stare. Își ia, ipohondru, clipă de clipă, temperatura, se măsoară (să nu scadă cumva la întâmplare, vorba necunoscutului Urmuz), stă sub raza soarelui-scanner al propriilor norme, valori, fluxuri. Se auto-cotează nemilos, urcă și coboară (mimând marile cicluri epocale de altădată), adică stagnează într-o eternitate fobic-isterică. Confundă însă, orbindu-se singură, transparența cu lumina și imanența tenebrosoferică, dar permanent controlată, cu transcendența pe care a venit în sfârșit s-o ocupe, s-o locuiască, în locul nimănui, al Absenței esențiale. Stă sub o lumină care nu se mai așterne pe nimic, care nu mai e reflectată, absorbită, fotosintetizată și metabolizată de nimeni, dar care arată totul transformându-le pe toate în semne-fantomă. Lumina-transparentă-osmoză goleşte azi lumea, care devine astfel cutia asurzitoare de rezonanță a unui cord evanescent: cine-și ascultă bătăile inimii nu mai trăiește. Am realizat astfel la nivelul "lunii" (dar "mondializarea" chiar se referă oare la o lume? "Lumea nu este nici universul, nici cosmosul, nici pământul", J. Derrida, *Foi et Savoir*, Paris, Seuil, 2001, p. 62) ceea ce Giorgio Agamben (și, în continuarea lui, tot mai mulți, mai îndrăzneți - citește: "nebuni" - sau mai conformiști) desemnează prin mult controversatul concept de "viață nudă". Afectată de denudare și atotanaliză, viața lumii nu mai este decât grafic on-line, pâlpâire sugrumată de frică, clinică desemnalizare de sine.

Îmi face plăcere să scriu, aici, nu "despre", ci, sper, *pornind* (se va vedea de ce) de la un text precum al (să-i zicem totuși) romanului îndepărtatului André Drainville.

Eu, Valérien Francoeur, care mi-am împușcat colegii..., titlul versiunii românești (care va apărea la toamnă la editura Cartea Românească) al primului roman (de-abia apărut și în original sub titlul *To Wrestle Control*) al universitarului canadian André Drainville (profesor de, vai, științe politice la Universitatea Laval din Québec) face o trimitere cât se poate de clară la obscurul memorial al unui la fel de obscur criminal făcut celebru de Michel Foucault: *Moi, Pierre Rivière, ayant égorgé ma mère, ma soeur et mon frère... Un cas de parricide au XIXe siècle présenté par Michel Foucault* (Paris, Gallimard/Julliard, 1973). Numai că dacă postum faimosul Pierre Rivière își povestea *post factum* crimele, în romanul-eseu-pamflet-utopie neagră al lui André Drainville, Valérien Francoeur, profesorul-serial killer, deși nu-și plănuiește propriu-zis crimele, le scrie mai înainte de a le comite, consemnându-și în scris impulsurile criminogene, consumându-le mai întâi scriptic: și, până la urmă, cu o hipercritică lipsă de umor, ce-i scris se și întâmplă.

Să fim însă o clipă atenți la numele personajului (care, ca atare, lipsește, până la final - când erupe ucigător -, din roman, fiind prezent doar prin viziunea grotesc-burlescă asupra lumii, prin ton: ne scaldăm în el). Valérien Francoeur (nume ca de pe vremea Revoluției Franceze, ieșit parcă de sub pana

Cursul de Schimb(are) al lumii (sau cum mai putem redeveni, astăzi, critici) (I)

bogdan ghiu

sângeroasă a lui Sade), adică "inimă deschisă, cinstită", este un nume *cratyllic*, care spune ceva, are chiar ceea ce se cheamă un referent, contrazicând "arbitrarul semnului lingvistic", adică autonomia semnificativului. Aceasta în condițiile (local-mondiale) în care "ideile deveniseră din ce în ce mai autoreferențiale și mai inatacabile", "profesorii de științe politice" de la Universitatea Mazarin (locul crimei lumii) ajunseseră să practice o "cunoaștere perfect inutilă și fără referent", iar "umbra lungă a banului, grea de sens, autoreferențială, autosedusă" domină devenirea-blocaj a societății.

Romanul este de fapt, conform limbajului naratorial al autorului-"editor" (căci aceasta este convenția cărții), "povestea academică a unor imbecili mărunți, plicticoși umflați în

cartea străină

pene, prostovani titularizați, spusă de un profesor alienat, scriitor și asasin, unui coleg înțelegător". Așa cum se poate vedea (și cum am sugerat deja), crima are loc deja prin text, mai înainte de a scăpa în realitate, aproape automat (arma, unealta comandă!) și neapărat spectaculos, în serie, cu ajutorul unor arme performante: după model media-cinematografic.

Ceea ce citim, până la urmă, în romanul lui André Drainville este o celinian-orwellian-swiftiană (Louis-Ferdinand Céline) contra Céline Dion: aceasta este, simbolic, lupta critică a societății "disciplinei de piață" prin intermediul Universității. Căci când până și Universitatea își dă demisia și cedează cu entuziasm presiunilor omni-economismului (mondia-globalizarea ca bastard și paricid al universalismului), totul e pierdută, pare a spune Drainville. În "epoca disciplinei de piață", așadar, Universitatea încearcă să devină, cu un inimaginabil, delirant aplomb suicidal, *profitabilă*. Profesorii vor să se vândă ("totul are un preț, nimic n-are valoare"; cunoștințele - o marfă... Mazarin - un magazin..."; "furnizorii-profesori și clienții-studenți"; "fiecare folosire a unui cuvânt trebuie să valoreze trei cenți" etc.). În aceste condiții (repet: local-globale, în care presupusul universalism al Universității cedează locul globalizării), "turnul de fildeș era o peșteră în care ideile deveniseră complexul autoreferențiale, iar realitatea o umbră".

Universitatea, deci, ca utopie devenită negativă, neagră, ca insulă, ca metonimie a societății: pierzându-și, trădându-și condiția scolastică, de producătoare și transmițătoare a universalului și a "accesului la universal" (P. Bourdieu). Și tocmai aceasta e Nebunia și Crima, în cartea lui André Drainville cursul de Schimb(are) al lumii este cel

dement-criminal, neputând conduce decât la crima penală și penalizabilă. Etnologie academică, mai aproape de viziunea cinic-regeneratoare a lui Houellebecq decât de ironismul lui David Lodge. Thriller de campus proiectat asupra mapamondului.

Tonul - devorator, ucigător - al cărții și crimele înseși (total anunțate și chiar petrecute mai înainte de a fi comise, "literalizate") urmăresc, pamfletar, o *re-referențializare* a lumii, a discursurilor lumii. De aici violența, negativitatea recuperatoare. Împotriva "pasteurizării" politicii sau "culturalizării" ei (Alain Brossat), împotriva "comunicaționalizării" și "partenerializării" societății, pe urmele lui Carl Schmitt (gânditor tot mai citit și citat în vremea din urmă), autorul simte nevoia de a reintroduce *conflictul* sănătos (fie și doar de idei) și de a refigura *dușmanul*.

Tonului violent-hipercritic i se adaugă (supraimprimă) o scriitură omnivoră, accelerată: *grăbirea Apocalipsei*. Căci, autoreferențializându-se și abstractizându-se ca urmare a domniei banului-vector, lumea este, în cartea lui Drainville, doar limbaj. Abia goliță de forțe își mai menține ea forma, abia așa se mai poate ea referi, narcotic-idolatrizant, la ea însăși, se mai poate ea adresa, reuni cu sine. Or, această lume, în așa devenire și astfel devenită, trebuie dislocată, re-spațiată, re-diferențializată pentru a mai putea fi locuită altfel decât ca o "peșteră". Acum își este mult prea actuală, ratându-și contemporaneitatea. Doar ca limbaj-ban este lumea, azi, una cu ea însăși, prezentă - ideal - la sine, autotransparentă. Prețul revelației de sine este chiar banul, ajuns singur dominator. Vampirizată de piață până la lichidarea ultimului bastion al universalului - Universitatea -, lumea actuală (care, "virtualizându-se", nu încetează a se actualiza epatant) urmează un curs criminal, iar crimele automat-spontane, mașinal-naturale care chiar se petrec nu reprezintă, de fapt, decât o continuare a cursului ei cu alte mijloace, o literalizare dementă a limbajului ei abstract, informativ-informațional, o convocare a negativității, uciderea unui mort viu. Căci, conform unei fulgurații a lui Walter Benjamin, apocalipsa nu este întreruperea, catastrofa, accidentul, oprirea, ci tocmai continuarea netulburată, continuitatea, deriva: cursul. Ironice, crimele lui Valérien Francoeur sunt hipercritice, iar proiectul omnicritic al lui André Drainville ar putea fi definit ca (neo)situaționism morbid. Accelerare și intensificare, brutalizare comic-suicidară a autoreferențialității selfdestructive, telescopare, continuare catastrofală a devenirii inexorabile a lumii ca devenire-nelume mondializată.

maria iaiu

CU NIMIC MAI PREJOS

In cele patru zile, nu demult petrecute în Bulgaria, la Silistra, ca invitată a Teatrului „Sava Dobroplodnii”, am putut vedea zece reprezentații. Mi-ar fi fost greu să înțeleg subtilitățile de limbaj ale textelor, extrem de diferite ca tematică și stil, aparținând spațiului balcanic (autori bulgari, turci, greci) fără ajutorul minunatei noastre translatoare, Marcela Slavova.

Spectacolele (fie c-au fost comedii, satire sau drame puternice) pot fi lesne comparate cu cele medii românești: coerent construite, așezate, mergând mai ales pe linia clasică, dându-se mare importanță jocului actoricesc. Decorurile erau bogate, sugestive încă de la prima privire, dar statice, adesea funcționând în sine, ca o operă de artă - scenografa, Violeta Radkova, fiind, de altfel, o renumită artistă plastică.

Impresionantă mi s-a părut diversitatea repertoriului (piesele alese aveau o scriitură fermă, atingând subiecte din cele mai interesante, uneori cu substrat politic), un fel de teatru manifest, împănat, pe alocuri, cu povești de

dragoste și moarte. Autorii erau: Kiril Topalov cu **Veniți să ne vedeți**, Pancio Pancev cu **Ceasul cu cuc** (Bulgaria), Kostas Asimakopulos cu **Ah, America, America!** (Grecia), Eugen Ionescu cu **Tabloul** (autor francez, de origine română), Tundjer Djydenoly cu **Matrioșka** (Turcia) ș.a.

Actorii bulgari (cel puțin cei văzuți de mine) păreau educați în spirit stanislavskian, totuși, adesea, apelau la un joc detașat, expozitiv, mai mult brehtian. Nu este rău acest melanj, dimpotrivă, evoluția lor putea deveni seducătoare. Am remarcat artiști talentați, înnoșiți de o experiență care le permitea o apariție dezinvolată, cu nuanțări fine: Violeta Todorova și Stanio Mihailov (în **Matrioșka**), Stefan Staicev, director, regizor și actor cu studii la Moscova și Berlin (în **Veniți să ne vedeți**), Ivan Samokovliev, se pare, cel mai reprezentativ actor din Silistra (în mai toate producțiile, dar cu deosebire remarcabil în **Veniți să ne vedeți**, **Tabloul**), Mima Dapkova (în **Ah, America, America!**), Neli Todorova (în **Tabloul**), Mihail Nezalov (în mai toate spectacolele).

În afara reprezentațiilor, am vorbit mult despre realitatea teatrală din Bulgaria. Mai „harmici”, dar și mai nesăbuiți, vecinii noștri au trecut de etapa Reformei. Au închis teatre, mergând pe ideea (și la noi vehiculată) de a

aduce în acele spații trupe cunoscute în turneu. Rezultatul a fost întristător: oamenii din localitățile respective refuză spectacolele venite din afară dintr-un de înțeles orgoliu. Clădiri impozante, bine dotate tehnic zac în paragină. Nu sunt bani. Și acolo, ca și la noi, artiștii sunt săraci, lipsiți de speranță, dar încă profesează cu entuziasm. Teatrul din Silistra este oarecum privilegiat. Beneficiind de un director destoinic, tenace și fermecător, Stefan Staicev, care se zbate din răspuțeri pentru obținerea fondurilor, are o soartă mai bună, *sugând*, cum s-ar spune, la mai multe mame: Primărie, Ministerul Culturii. Joacă 11-12 spectacole pe săptămână.

thalia

mână, multe dintre ele în deplasare. Există o secție de dramă și una de păpuși. Artiștii își doresc nespun să realizeze coproducții cu teatrele din țările balcanice. Își doresc să joace și în alte locuri, să cunoască alte mentalități, alte modalități de lucru. Dorințe firești pentru niște oameni care, în ciuda tuturor neajunsurilor, refuză banalitatea și inerția. Stefan Staicev și Iuliana Mladenova au reușit să creeze o punte cu țările din jur. Cât de eficientă va fi aceasta, vom vedea în stagiunea care urmează. Deocamdată s-a pus temelia unei prietenii adevărate și se au în vedere mai multe proiecte. Vecinii de alături seamănă mult cu noi. Exuberanți, temperamental, primitivi, generoși - gazde desăvârșite -, de ce n-am încerca să adunăm rândurile în ideea unei construcții durabile? Eu cred că se poate!

Cam de pe când și-a câștigat statutul de artă, cinematograful a fost marcat de atracția spre malefic (să ne gândim doar la expresionism, ci și la avântul predecesor al școlilor nordice). Este adevărat, maleficul „se vinde” foarte bine - atât sub aspect sentimental, cât și sub acela al comerțului de idei. Și nu trebuie să aibă întotdeauna o justificare „profetică”, un substrat politico-social, ca în cazul, unanim explicat, ca atare, al expresionismului german. De multe ori poate fi un „moff” al artistului, o opțiune estetică personală, mai mult sau mai puțin

DE 3 ORI OZON sau A ÎMBOGĂȚI INFERNUL

elena dulgheru

milare grosieră, de vreme ce „damnatul” Villon își ritma catrenele bahice cu poeme de pocăință, pe când „damnatul” Buñuel și-a continuat, cu rigoare și în toate registrele posibile, drumul prin infernul ființei, îmbogățindu-l...

A inventa sau a îmbogăți infernul: iată unul dintre obiectivele considerate îndeobște cele mai *chic* ale culturii postmoderne. Disimulat sub masca ludicului, a farsei și a misterului, acesta pare a fi și obiectivul tânărului regizor francez François Ozon, cu a cărui creație am putut face cunoștință din plin în cadrul Festivalului de Film „Transilvania”.

De cel puțin un secol, în artă a devenit un clișeu a dărâma clișee; a devenit un loc comun a ruina tabu-uri. Pentru cine vede astfel lucrurile, Ozon este un manierist de înaltă ținută profesională, un foarte la modă regizor „comun”, adică intim atașat gusturilor de azi ale publicului cultivat; pentru ceilalți (ca, de pildă, pentru semnatarii caietului-program având, altminteri, o bună ținută artistică și profesionalistă), este un cineast imprevizibil, „greu accesibil”, „elevat” în zugrăvirea decadenței, curajos în slalomul printre genuri - pe care, ca un manierist de ținută (și să recunoaștem că sunt puțini!), le stăpânește perfect.

Scenă din Sitcom

Ingredientele celor trei filme oferite, **Sitcom** (1998), **Sub nisip/Sous le sable** (2000) și **8 femei/8 femmes** (2001) sunt ironia, variată de la discreție până la sarcasm și la deliciul perversității (psihologice în general, sexuale în special). Toate au ca obiect de investigație universul familiei „burgheze”, a cărei bunăstare morală o pun sub semnul întrebării, dinamitând-o; toate polemizează (și asta e la modă în cinema-ul „elevat”!) cu filmul hollywoodian inter-și postbelic și cu modelele comportamentale „ipocrite” propuse de acesta. Teza este mereu aceeași, și anume că sentimentele și valorile pe care se bazează „celula fundamentală a societății” ar fi depășite, iluzorii, inexistente. Ceea ce variază este tonul persiflării, care pendulează de la suprarealismul grotesc (**Sitcom**), la melodrama psihologică-farsă (**Sub nisip**) și la un inedit policier postmodern, tip ecranizare după Agatha Christie în variantă muzicală (**8 femei**). Scenariile perfect conduse, știința surprizei finale și maniera atență a regizării (lucru cu actorii, costume, scenografie, dar mai ales flexibilitatea și originalitatea comutării între genuri) pot fi exemplare pentru orice (tânăr) cineast și îi asigură lui François Ozon un loc aparte în cadrul cinematografului contemporan.

Dincolo de aerul opulent de plantă otrăvitoare, degajată de filmele sale, se resimte, însă, hiba majoră a lui Ozon, și anume juvenilitatea sullească, cea lipsă a experienței de viață autentice, camuflată prin cinism și gustul exoticului maladiv, devenite scopuri în sine și, prin generalizare, chiar „o scolastică” a intelectualilor și a artiștilor de azi.

arta filmului

cabotină, generatoare de simple povești sinistre ori chiar de opere remarcabile. În plus, sprijinirea pe o tradiție artistico-filozofică poate fi doar un pretext. Nu cred că E.A. Poe ar fi fost lipsit de inspirație în prozele sale fantastice dacă n-ar fi cunoscut romanul gotic... pur și simplu l-ar fi inventat, ori că malițiozitatea obsesivă a unor Polanski, Kubrick etc. (în scurta viață a filmului, lista „răilor” este lungă) are nevoie neapărat de explicații psihanalitice.

Există oameni care caută împlinirea prin rău, prin ridicarea maleficului la cea mai înaltă putere: unii sunt (sau se numesc pe sine) artiști, alții populează sanatoriile, alții sunt criminali de notorietate (consemnați în istoria dreptului penal ori, uneori, în cea a popoarelor lumii). Cred că sunt singurele categorii pentru care comiterea răului este văzută (cel puțin în cadrul „breslei”) ca un titlu de glorie. Setea de irațional și conștiința unei nete superiorități față de semeni le sunt comune, precum și un fel de pariu de intenție deicidă, în care asumarea libertății de alegere a răului ar fi o demonstrație *sui-generis* a inexistenței (ori a nepuținței) lui Dumnezeu. Îi mai unește, de cele mai multe ori, ignoranța: în privința *numirii* răului, cât și în cea a cunoașterii profunde a naturii umane. Desigur, este o asimilare grosieră, chiar agramată filozofic, s-ar putea spune, de vreme ce arta a excus de mulți noțiunile morale din cadrul categoriilor estetice. Într-adevăr, e o asi-

Dan Tudor - actor, regizor și, ar vrea el, poet

grafomania

Dan Tudor este actor (la Teatrul de Comedie) și regizor. Sau era. Că, de câțiva ani încoace, domnia sa a început să scrie. Mult și prost. Prin urmare, noua sa recomandare ar putea suna în felul următor: „Dan Tudor este actor, regizor și grafoman“. Nu zicem, dă bine să zici că ești poet. Numai că dacă scrii versuri ca „mamă mi-au crescut copite/ și nechez când vreau să râd/ îmi simt coastele mărite/ îmi simt pieptul lat și ud“ (**Sentiment**, în volumul de debut, **Tu**, 1995), ai putea foarte ușor să treci drept cine știe ce specimen pe cale de dispariție, nici cal, nici altceva. E drept, de la debutul domnului Dan Tudor a trecut ceva vreme. Din păcate pentru el, poemele sale tot necoapte au rămas: „Nu-nțeleg de ce și cum/ m-am lovit de-un mort pe drum/ ziua în amiaza mare/ căra soarele-n spinare/ avea ochii triști și grei/ semănau cu ochii mei“ (**M-am lovit de un om**, în volumul **Ucenicul de apă**, al doilea volum al lui Dan Tudor). Acum, mulți s-or fi născând actori. Dar, tot noi zicem, că nu prea e suficient să alături talentului de actor (pe care nu i-l contestăm domnului Dan Tudor; nu știm, nu discutăm...) câteva rime șleampete, și astfel să fii considerat un al

doilea Emil Botta. Bineînțeles că domnul Dan Tudor, și la volumul de debut din '95, și la volumul mai proaspăt (habar nu avem de când, că nu scrie pe nicăieri), este alăturat lui Emil Botta. Numai că năzbâțiile sale în rime nu pot decât să stârmească, pentru început, râsul. Că după aia te apucă plânsul, gândindu-te că tânărul poet, multitalentatul Dan Tudor, chiar se ia în serios. Este înduioșător să vezi că, totuși, un om care are de-a face cu arta, fie ea și dramatică, nu beneficiază de o intuiție a propriului ridicol. Să mai deschidem cărțulia dumisale și să mai cetim un text memorabil: „«Mi-e frică/ mi-e frică/ să/ mai/ respir»/ mi-a spus bunica împotmolită/ în transpirație/ ca-n mîl// am desfăcut pătura/ de pe trupul ei/ ca o piele/ «ce-ai pus în prosopul/ cu care te șterg/ de sudoare, mamaie? de ce l-ai/ înnodat?/ de ce l-ai colorat?»/ ea a-nceput să vuiască/ de-am crezut/ că e marea: «-am scuipat/ în prosop amintiri (...)»“ (**Aievea**) etc., nu are nici un sens să continuăm, cum nici poezia domnului Dan Tudor nu are nici un sens. Domnul Dan Tudor se dovedește și un logician de mare încălcire: „Așa cum vîi se sinucid trecând/ în moarte/ morții se sinucid trecând/ în viață“

(Epilog). Gândirea și talentul lui, abisale ne dau dureri de cap și rău de înălțime. Nu vrem să ne imaginăm ce-o fi simțit, dacă c fi simțit ceva, domnul Dan Tudor cănc s-a pus pe mestecat un hoit de câine. Cert este că domnia sa cunoaște acest gust: „Scuip viața ca pe un hoit de câine/ Tăi/ de tren și azvârlit în haltă./ La paralela între ieri și mâine/ întotdeauna tu ești mai înaltă“ (**La paralela dintre ieri și mâine** cu dedicațiunea aferentă: „pentru/ că iubita/ mea e Crina“). Mai rău e când domnul Dan Tudor se gândește să demonstreze cât de mult a citit el. Astfel se face că pot fi citite aberații versificate, inspirate de nume ca Paul Celan, F.C. Lorca sau Boris Vian. „îți cunosc durerea după umblet/ Tu - picior, iubita mea și eu - papuc/ A plouat cu lacrimi în Cri-Nuc (Cri-Nuc, probabil de la Crina - nota noastră)“. Puțin mai departe, în ace poem scâlciat (**Umblet**, inspirat de Paul Celan), citim și ne minunăm: „știu că tu ești eu și eu sunt tu/ Din aceeași Apă și Pământ/ știu că tu și eu și tu/ Vântul suflă «Da»-ul tău în «Nu»“. Ați priceput ceva? Nici noi. Doar că stihurile acestea i-au fost (prost) inspirate domnului Dan Tudor de Paul Celan. Încheiem, gândind-ne și ne în linia logicistă inspirată de domnul Dan Tudor, că unde nu e cap (de poet), vai de picioarele (de actor) (sic!).

Corina Sandu

Premiile Festivalului „Lucian Blaga“

Juriul Festivalului (constituit din scriitorii: Cornel Moraru - președinte, Iulian Boldea și Eugeniu Nistor), a acordat premiile revistei „Târnava“:

Pentru eseu filosofic: Maria Georgescu, Ionuț Isac, Teodor Vidam;

Pentru poezie: Kocsis Francisko, Dumitru-Mircea Buda, Romana Colceriu.

Premiile speciale ale Editurii Ardealul au revenit lui Ionel Popa (pentru eseu), Corneliiei Toșa și Doinei Găbudean (pentru poezie), iar diplomele de onoare ale Festivalului „Lucian Blaga“ - istoricului Grigore Ploșteanu și poezilor Silvia Obreja și Valentin Marica.

Organizatorii manifestării au fost: revistele „Târnava“ și „Vatra“, Editura Ardealul și Filiala Mureș a Uniunii Scriitorilor.

Concursul Național de proză, eseu și critică literară „Duiliu Zamfirescu“

1. Premiul de excelență: *Ioan Adam Radu Comănescu*.
2. Titlul de excelență: *Mihai Cimpoi*.
3. Premiul pentru cel mai bun volum de proză în manuscris: *Vasile Andru* pentru volumul **Operație pe creier**.
4. Premiul pentru volum de proză publicat: *Adrian Bușilă* pentru lucrarea **Dicționar de iubiri ratate**.
5. Premiul acordat emisiunii „Revista literară radio“ a Societății Române de Radiodifuziune, realizată de *echipa* condusă de domnul *Liviu Grăsoiu*.
6. Premiul pentru emisiunea „Starea Culturii“ a Societății Române de Radiodifuziune, realizată de domnul

Radu Comănescu.

7. Premiul pentru critică și eseu: *Florin Paraschiv* pentru lucrarea **Sacru, Miracole, Pericole**.

8. Premiul special oferit de B.R.D. se acordă doamnei *Mariana Viky Vărtosu* pentru volumul de proză **Talisman de buzunar**.

9. *Aristide Butunoiu*, pentru volumul **Fasia nimănu**.

10. *Ion Deaconescu*, pentru volumul de proză **Melancolia oglinzii**.

11. *Iorgu Gălășteanu*, pentru volumul **Iubire imaginară**.

12. *Constantin Miu*, pentru eseu **Elemente de teatralitate și cinematografie în Luceafărul**.

„Referindu-ne strict la cosmogeneza biblică, referatul celor șase «zile» (ere) ale creației prezintă cu claritate o ascensiune stadială, gestionată divin, de la simplu la complex, o desfășurare treptată a facerii în care se descoperă sinergia (conlucrarea) continuă a Creatorului cu mișcarea ființei create și care se încheie cu geneza omului ca *summum bonum* al creației“
(Gabriel Memelis - „Axioma“)

„Apăsând pe acceleratorul unui secol rămas în mare parte imprevizibil și îngrozit de uscăciunea tâmpelor grizonate și de scrâșnetul calcinat al propriilor pași,

artistul evită adesea sala de bal și mai ales oglinzile fastuoase. El proclamă moartea poeziei nu fără o tristețe nedumerită ce seamănă mai degrabă cu pierderea de sine.

Poezia însă nu vrea să moară. Ea este apanajul ludicului etern, de aceea continuă să se copilărească și să ne copilărească ori de câte ori sufletul nostru sună sinistru, ca zbaterea crivățului prin ierburile geruite ale Pontului Euxin“

(Daniela Olguța Iordache - „Litere“)

Teatrul Masca a efectuat, în luna iulie, la invitația gazdelor, un turneu în Danemarca și Germania.

În Danemarca, teatrul a participat la manifestările organizate cu ocazia preluării de către această țară a președinției Ununii Europene. În zilele de 1, 2 și 3 iulie, în parcul de distracții Tivolo din Copenhaga, în fața unui public extrem de numeros și călduros, Teatrul Masca a prezentat de două ori spectacolul **La români** și o dată, ultima premieră, **Gardienii veseli**. Reprezentanți marcanti ai diasporei românești au fost de față la reprezentanții, arătându-se extrem de încântați de calitatea și impetuoșitatea trupei noastre. Ambasada României a oferit un cocktail în onoarea actorilor români și a sprijinit vizitarea de către aceștia a castelului de la Helsingor.

Concursul Național de Literatură

„Moștenirea Văcăreștilor,

ediția a XXXIV-a, Târgoviște,
26-27 septembrie 2002

Organizatorii târgovișteni așteaptă lucrările concurenților la secțiunile: poezie, proză, eseu, teatru scurt, în condițiile bineștiute de concurs, până la data de 31 august, pe adresa: Direcția pentru Cultură, Culte și Patrimoniul Cultural Dâmbovița, Târgoviște, B-dul Independenței nr. 1, cod 0200.

Relații suplimentare la telefoanele: 045/612617; 045/210499

ÎN TURNEU CU TEATRUL MASCA

În zilele de 5 și 6 iulie teatrul a fost prezent la Donau Festival de la Ulm - Germania, cu spectacolul **La români**, reputând un succes eclatant. Câteva sute de vizitatori ai spațiului de pe malul Dunării au așteptat cu răbdare ca ploaia să înceteze și au aplaudat la scenă deschisă impresionanta demonstrație de vigoare și profesionalism a actorilor români. Întâlnirea cu publicul s-a prelungit mult după lăsarea seriei, cei care au asistat la spectacol neîndurându-se să plece de lângă păpușile uluitoare și actorii care le-au mânuit cu o ferveoare aparte. În contextul parti-

cipării la festival a tuturor țărilor dunărene, prezența României, prin Teatrul Masca, a însemnat precizie, strălucire, vigoare și talent.

Turneul a fost o bună demonstrație a faptului că Ministerul Culturii și Cultelor, organizatorul prezenței românești la cele două acțiuni, a știut exact ce trebuie pentru ca scopul - o excelență propagandă a culturii române profunde - să fie atins cu brio.

Teatrul Masca și-a continuat în zilele de 12, 13 și 14 iulie seria de spectacole prin sectoarele Capitalei cu premiera **Gardienii veseli**.

Ne scrie Vasile Ioan Ciutacu, poetul de aleasă expresie din Poiana Comarnicului, mai vechi colaborator al „Lucaefărului“.

Cităm: «„Lucaefărul“ e cu totul și cu totul altceva; de la număr la număr (se saltă pe umăr), conține întrebări incomode și răspunsuri surprinzătoare. Cât despre **Înecatul** lui G.G. Marquez ce să mai spun? Cum de «procurați» asemenea nestemate? Criticile lui Geo Vasile (aflat «între fronturi») la adresa neaveniților în literatură sunt la obiect și ele constituie o palmă trasă la timp «cohortelor de improvizatori». Mă încântă prin finețe (și sunt fără cusur!) dintotdeauna, opiniile domnului Alexandru George, omul «stă bine în șa» cu toți anii ce-i are.

Citesc cu încântare «insomniile» domnului Stelian Tăbăraș (îi admir și poza realizată într-o noapte albă, polară), compătimesc cu domnia lui în privința realităților din emisiunile

reacții

«spirituale». Preoții noștri, acum, la ceas greu istoric, ar trebui să stea mai hotărât lângă umărul bietului român încovoiat. Despre «troglodiți», nici Comarnicul nostru nu duce lipsă. Ce bine le-ar sta înșirați pe-o «listă a lui Tăbăraș» și strigați în piața publică. Poate mai e ceva de făcut!

Citesc «Lucaefărul» până în... casetă tehnică. Am dat și peste opiniile confratelui Radu Ghica-Moise, publicate recent. Deci dialogul de care vorbești la noua «lansare» nu e o vorbă în vânt. Văzându-i scrisoarea pertinentă și cunoscându-l personal, am îndrăznit să vă scriu și eu.“

Cu stimă,
V.I. Ciutacu

Un actor (ajuns director la „Comedie“), George Mihăiță, gardat de un actor-prozator în postura premiatului, Alexandru D. Lungu

Ioan Șepelea

Provincia Română

norme și principii democratice și, neapărat, felul de a fi unul slugarnic, lipsit de demnitate și bun-simț, pe care-l manifestă o mare parte a creatorilor de literatură, de cultură în general.

M-am întrebat uneori: oare câte voci de scriitori, *destinate* să onoreze Parlamentul României, s-au ridicat cu hotărâre împotriva modului iresponsabil, profund dăunător ieșirii țării din marasmul în care a fost împinsă de o politică clientelară, a intereselor de tot felul, menită a-i îmbogăți pe cei aflați în funcții, cu responsabilități „oficiale” etc.? Se pare, asta este convingerea mea, că atâta vreme cât nu vom avea curajul să spunem lucrurilor pe nume, să luăm atitudine, civică în primul rând, dar neapărat și ca scriitori împotriva fenomenului cumplit ce macină societatea românească, corupția, care s-a născut și stăpânește la această oră întregul mecanism social, îndeosebi cel instituțional, nu se poate schimba nimic în bine. În mod normal, într-o societate cât de cât normală, locul scriitorului ar fi acolo unde, cu

ARA de la Oradea a inclus și ediția a X-a a Salonului Internațional de Carte, o ediție specială, și oarecum aniversar, manifestare inițiată și organizată, începând din 1992, de către o societate academică cunoscută în țară, dar mai ales în străinătate: Academia de Științe, Literatură și Arte (ASLA) de la Oradea.

Pe lângă cele peste 500 de comunicări prezentate în secțiuni, pe domenii, Salonul de Carte și Sesiunile plenare sau mesele rotunde organizate cu această ocazie s-au situat, credem, la o cca valorică, de real interes și utilitate. Teme ca: *„Nobel pentru literatura română, Diversitatea culturilor și unicitatea civilizației, Impactul globalizării asupra modului de a fi etc.* au impus un dialog pertinent, deosebit de aprins, incitant și alocuri, argumentat și bine ancorat în sursele și informație existente în țară și în lume, motivând pe deplin includerea lor în program. Un moment de mare emoție pentru cei prezenți (care s-ar dori a fi onorat și de conducerile UR sau Academiei Române, l-a constituit evocarea *Gellu Naum - universalitatea creației sale*, dar și acordarea pentru marele poet dispărut, post-mortem, titlurilor de Membru de onoare al ARA și Înalt titlu de Cavaler al literaturii din partea ASLA. Primăria Oradea, prin persoana primarului Pet Filip a avut inițiativa, de Excelență, de a înmâna soției poetului dispărut, Ligia Naum, un Premiu de Mare Onoare, ca o recunoaștere a importanței operei poetice a lui Gellu Naum pentru afirmarea culturii române în lume.

fonturi în fronturi

mijloacele sale, cu talentul său, cu atitudinea sa, să se opună unui proces nefiresc, a cărei trăsătură se exprimă în neputința de a depăși mentalitatea, moralitatea și comportamentul (metehnele) cu care ne-a „înzeștră” probabil Epoca anterioară. Este, în opinia noastră, acum mai mult ca oricând, momentul intervenției, al ofensivei scriitorilor, care, pe lângă orgoliul civic, bazat pe verticalitate morală, își pot dovedi nu doar tăria de caracter, ci și talentul, prin realizarea unor opere de valoare, de mare impact social. Mario Vargas Llosa este un exemplu cum nu se poate mai bun pentru prozatorii români, care, iertată ne fie observația, cu puține excepții, se lasă așteptați de mai bine de un deceniu!

Într-o lume „fugărită de existență”, cum o numea recent Dan Puric, într-un remarcabil interviu din „Evenimentul Zilei”, subiectele sunt la îndemână, cum foarte la îndemână este atitudinea permanentă față de tot ceea ce se petrece în jur, în comunitatea din care facem parte. Numai că, iată, tot mai mult devenim și noi, posedați de propria existență, fugăriți de fel de fel de nevoi, insensibili la ceea ce Eminescu numea „dorul binelui”. Spune Dan Puric, printre altele, că: „Dacă pentru țara asta ar exista *dorul binelui*, am fi fantastici! Sunt un artist care crede în vocația acestui popor, dar nu la modul festivizat, așa, să vopsesc acum copacii în tricolor...”

O asemenea viziune și percepție a momentului actual din partea unui artist, a unui creator etc., reprezintă, cred, una din condițiile *sine qua non* ale ieșirii României din postura confuză în care se află în prezent. Cât privește *Provincia*, în opinia noastră, lucrurile sunt la fel de încălțite, la fel de *în ceață*, încât, poate ar fi mai util să vedem cu adevărat *ce e valoros*, și *unde, ce folosește, cum și cât nației române și imaginii ei în lume*.

Cu puțină vreme în urmă, la sfârșitul lunii mai și începutul lui iunie, la Oradea a avut loc Congresul al 27-lea al Academiei Româno-Americane de Științe și Arte (ARA), un bun prilej, îndeosebi pentru mediile universitare, dar și pentru cele artistice, scriitoricești din țară de a-și pune în evidență realizările, de a face un schimb de opinii și informație, îndeosebi cu românii care trăiesc și își desfășoară activitatea în SUA sau Canada, sau în Europa Occidentală. Programul Congresului

Am adus în discuție evenimentul cultural de la Oradea, nu pentru a ne autoamăgi cu ceea ce face adesea în „Provincia”, la Oradea sau în alte orașe din țară, ci pentru a atenționa asupra faptului că *inițiativele particulare*, care au ca principali organizatori asociații, fundații, instituții, altele decît cele de stat, sunt privite adesea cu suspiciune, cu neîncredere, și de multe ori, cu răutate și invidie. Mai poate sta astăzi în picioare ideea că doar ceea ce este organizat de Academia Română, sau Uniunea Scriitorilor, sau Ministerul Culturii et este valoros, interesant și util pentru mediile spirituale românești? Noi credem că nu. Și nu puteți pricepe *cine și cu ce drept, în numele cui* se încalcă astăzi atingerile la nevoia de exprimare a inițiativelor în folosul comunității spirituale românești. Pur și simplu ajungi să nu mai pricepi ceea ce se întâmplă în ceea ce am numit deja cu sintagma „Provincia Română”. Într-un număr din revista „AS”, Adriana Bittel, scriind despre Gellu Naum și greaua pierdere pentru literatura română produsă de dispariția acestuia, ne oferă tuturor, nu numai scriitorilor, serioase motive de meditație. Iată un fragment: „Aș fi dorit foarte mult să privesc Premiul Nobel pentru literatură, la care fusese propus, fie și numai pentru ca responsabilii, care n-au găsit de cuviință să acorde o locuință omenească (stătea în două camere minuscule, unde nu avea loc nici pentru un birou, scria pe taburet) să crape de rușine”. Noi credem că RUȘINEA nu-i privește și pe scriitorii români, mai ales *pe cei urcați în fotolii parlamentare sau guvernamentale*, pe toți cei care a știut și n-au luat atitudine, fiind părtași la ceea ce Adriana Bittel, pe bună dreptate, numește NESIMȚIRE OFICIALĂ.

Credem că, în bună măsură, *Provincia Română*, beneficiază tocmai de caracteristici de natură celei menționate mai înainte, motiv pentru care poate fi la îndemâna scriitorilor, a creatorilor de valori culturale etc., să declanșeze o hotărâre ofensivă împotriva a ceea ce am numit deja: *Provincia noi!* Cu alte cuvinte să începem cu noi, să ne vedem fiecare partea de vinovăție, să înțelegem ceea mai mare vină a scriitorilor față de ceea ce se petrece în România de azi, este *lipsa de atitudine*

Nu-mi mai aduc bine aminte exact când, dar oricum, după 1994, poate prin 1995 sau 1996, Octavian Paler, aflat la Oradea, la o întâlnire cu publicul de aici, afirma că i se pare mai provincială atmosfera din București decât cea din orașul de pe Crișul Repede, că, în plin centrul Capitalei, ai impresia, adesea, de cea mai provincială ipostază a existenței de zi cu zi. Legat de chestiunea în discuție, observația pe care ne-o asumăm fără rezerve este aceea că într-o țară ca România (cea de astăzi, cea pe care o simțim cu toată ființa noastră, prin realitatea socio-politică ce ne-o oferă și de care suntem răspunzători, printre alții, și noi scriitorii), în care, vorba lui Mircea Mihăieș, unica direcție demnă de încredere este *direcția vântului*, discuția pe tema sugerată de rubrica revistei „Luceafărul”, nu că n-ar fi interesantă, utilă, dar își vedește, oarecum, caracterul superfluu. Avea mare dreptate Gheorghe Schwartz, încă din titlul textului său: *Provincia este în noi*. Prin noi înțelegând, atât scriitorul din Craiova sau Brașov, de la Oradea sau Constanța, cât și pe cel de la Iași sau București, fiecare cu partea sa de contribuție, mai mult sau mai puțin însemnată, în funcție de aptitudinile creative, de creația propriu-zisă, îndeosebi, dar și de creația în plan organizațional, ca să nu mai vorbim de atitudinea civică a acestuia.

Conferința scriitorilor, cu fazele sale (!), din 2001 (inclusiv „ieșirile” în presa literară și nu numai!), a reprezentat probabil prilejul cel mai bun pentru a lua pulsul acestei importante secțiuni a intelectualității române, scriitorii. Multe din argumentările în sprijinul ideilor prezentate în textul nostru vin, de aceea, tocmai dinspre momentul amintit. Recunosc acum, și public, că mi-am permis, atunci, să-mi exprim nemulțumirea pentru modul scandalos în care părea să înceapă și partea ultimă (!!) a Conferinței. Bine că „evenimentul” n-a fost prezentat decât secvențial de către reprezentanții mass-mediei. Un onorabil și distinct (!?) scriitor, mi-e jenă să-l numesc acum, m-a întrebat, imediat după intervenția mea, care a fost extrem de scurtă, și se referea la respectarea scopului pentru care eram prezenți la București: „Cine te crezi tu, bă? Ești un nimeni! Vii să ne dai lecții?” etc. Cert este faptul că, după „obraznica” mea intervenție, prezidiul și-a intrat în atribuții, conferința s-a desfășurat, cu rezultatul cunoscut! Ce au înțeles unii sau alții, e greu de spus. În pauză, aveam să schimb câteva cuvinte cu scriitorul Nicolae Balotă, care m-a liniștit: „Ce binevenită a fost intervenția dumneavoastră. Vă felicit!” Convins că nici lumea scriitorilor nu poate fi decât pe măsura societății românești, aflată în criză profundă, nu mi-am făcut iluzii că vor urma cine știe ce schimbări în bine. Deși, sunt sigur că unii vor spune că n-am dreptate, îmi îngădui să afirm că cel puțin sub aspectul atitudinal - moral, majoritatea scriitorimii române se prezintă pe sine la nivelul unui provincialism desuet, în deplină contiguitate cu spiritul aleatoriu ce domnește peste prezentul și perspectiva societății noastre la acest început de mileniu. Contribuie la aceasta, cred, *afurisenia* și *viclenia* cu care ni se impun conducătorii, departe de cele mai elementare